

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Asianmukainen maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seuranta ulosotossa Case: Helsingin ulosottovirasto

Vennelä, Asta

2012 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Asianmukainen maksusuunnitelmien ja -ohjelmien
seuranta ulosotossa.
Case: Helsingin ulosottovirasto

Asta Vennelä
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2012

Asta Vennelä

Asianmukainen maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seuranta ulosotossa. Case: Helsingin ulosottovirasto.

Vuosi 2012

Sivumäärä 54

Opinnäytetyöni aihe liittyy kihlakunnanulosottomiehen velvollisuuksiin maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurannassa. Tein opinnäytetyöhöni liittyvänä harjoitteluajanani kerran vuodessa laadittavan maksusuunnitelmien tarkastuksen ja samalla tilastoin ja raportoin tulokset Helsingin ulosottovirastolle. Selvitin, toimivatko maksusuunnitelmat ja -ohjelmat sekä tehdäänkö toimimattomille maksusuunnitelmille ja -ohjelmille toimenpiteitä kahden kuukauden aikana siitä, kun velallinen on jättänyt maksamatta kuukausittaisen maksunsa. Lisäksi tarkastelin sitä, minkä kokoisia velallisten kokonaisvelat ovat ja kuinka pitkät kertymäennusteet veloilla ovat. Selvitin myös kuinka paljon turvaavia ulosmittauksia tehdään ja kuinka paljon niitä tehdään velallisille, joiden kokonaisvelkojen kertymäennuste on vähintään kaksi vuotta. Lisäksi tarkastelukohteena oli se, dokumentoivatko kihlakunnanulosottomiehet tietoja riittävästi Ulas-tietojärjestelmään.

Jotkut kysymykset ulosotossa ovat säännelty laissa väljästi, joten kihlakunnanulosottomies käyttää työssään paljon omaa harkintavaltaa. Minua kiinnosti se, miten virkavelvollisuudet ohjaavat kihlakunnanulosottomiestä maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurannassa ja miten hän ratkaisee tilanteet, joissa laki jättää tulkinnanvaraa. Monet tilanteet ovat tapauskohtaisia eikä tarkkoja ohjeita voida luoda, mutta tarkoitukseni oli kuitenkin arvioida, mikä on asianmukaista ja mikä epäasianmukaista maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurantaan. Viranhoidon menestyksellisyyttä mitataan esimerkiksi suoritusarvioinnissa, jonka perusteella määräytyy osa kihlakunnanulosottomiehen palkasta. Palkkauksen kriteereissä on mielestäni tarpeen ottaa huomioon myös työn laatu, ei pelkästään aikaansaatu euromääräinen tulos. Helsingin ulosottovirastolla on käytössään kriteeristö, jonka avulla mitataan kihlakunnanulosottomiehen työn laatua. Tein opinnäytetyössäni samankaltaisen kriteeristön, mutta tämä kriteeristö koskee vain maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurantaan ulosotossa.

Opinnäytetyön alussa kerron lakeja ja oikeuskirjallisuutta käyttäen ulosotosta julkishallinnon osana sekä kihlakunnanulosottomiehestä virkamiehenä. Työn lopussa perehdyn tarkemmin tekemääni maksusuunnitelmien ja -ohjelmien raporttiin ja pohdin raportista saatujen tulosten perusteella, mikä on asianmukaista ja epäasianmukaista maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurantaan. Jotta sain opinnäytetyöhöni enemmän käytännön näkökulmaa, haastattelin kolmea (3) Helsingin ulosottoviraston virkamiestä. Lopuksi tein listan tavallisista tilanteista, joita kihlakunnanulosottomies kohtaa maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurattessaan. Arvioin näiden tilanteiden perusteella, mikä on asianmukaista ja mikä epäasianmukaista maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurantaan.

Ulosotto, ulosottomiehet

Asta Vennelä

Proper management of payment schedules. Case: The enforcement office of Helsinki.

Year	2012	Pages	54
------	------	-------	----

The theme of my thesis is an enforcement officer's duties in caring for debtors' schedules of payments. In my on-the-job training I carried out a large inspection of schedules of payments, which has to do once in a year. I compiled statistics and made a report of the results to the enforcement office of Helsinki. I found out if schedules of payments are working and if an enforcement officer had taken some measures in two (2) months, if a debtor had not made his or her monthly payment. In addition I examined how much debtors have a debt and how long it takes until the debts are paid. I also found out how many protective executions enforcement officers do and how many protective executions they do to debtors, whose debts are paid not in two (2) years. In addition I examined that how well enforcement officers document knowledge.

Some questions in enforcement are not covered by the law in detail, so an enforcement officer has to use also a lot of his or her own discretion. I was interested in, how the official duties direct an enforcement officer to care for schedules of payments and how they solve situations, when they have to interpret the law. Most situations are case-by-case, so precise rules cannot be made. However my purpose was to appraise, which is proper and which is improper administration of an office. Success in the administration of an office is measured for example in performance evaluation and in accordance with it an enforcement officer's salary is predetermined. I think that it is important to consider also the quality of the work in criteria of salary, not only result in euros. The enforcement office of Helsinki needed criteria for what is proper and improper administration of an office in an enforcement officer's office.

At the beginning of my thesis I tell about enforcement, which is a part of the state authority, and about an enforcement officer as a state official. There I use legal literature and law. At the end of my thesis I familiarize closer with the report of schedules of payments, which I have done. On grounds of the results of the report I consider which is proper and which is improper administration of an office when an enforcement officer cares for schedules of payments. To get a more practical viewpoint in my thesis, I interviewed three (3) officers in the enforcement office in Helsinki. Finally I made a list of situations, an enforcement officer runs into when he or she deals with schedules of payments. On grounds of these situations I appraise which is proper and which is improper administration of an office.

Sisällys

1	Johdanto ja työn tavoitteet.....	7
2	Kihlakunnanulosottomiehen työtä yleisesti ohjaava lainsäädäntö	7
2.1	Ulosotto julkishallinnon osana	7
2.2	Viranomaisen toimivalta ja harkintavalta	8
2.3	Perustuslain vaikutus hallintomenettelyyn	9
2.4	Virkamiehen yleiset velvollisuudet ja virkavastuu	10
3	Kihlakunnanulosottomiehen toiminta ulosottoasioissa	12
3.1	Ulosottomenettelyn yleiset periaatteet	12
3.2	Kihlakunnanulosottomiehen toimivalta ja päätös	16
3.3	Kihlakunnanulosottomiehen oikeus saada ja luovuttaa tietoja	17
3.4	Ulosmitattavan omaisuuden etsiminen.....	18
3.5	Pakkokeinot	21
3.6	Maksusuunnitelmat.....	23
3.7	Maksuohjelma.....	25
4	Maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seuranta sekä saadut tulokset.....	26
4.1	Maksusuunnitelmien ja -ohjelmien toimivuus.....	26
4.2	Maksusuunnitelmat ja -ohjelmat, jotka eivät toimi	31
4.3	Kokonaisvelka ja kertymäennuste.....	35
4.4	Turvaava ulosmittaus.....	38
4.5	Dokumentointi	41
5	Yhteenveto ja hyvän toiminnan kriteerit	43
	Lähteet	50
	Kuviot	51
	Taulukot	52

Laki- ja lyhenneluettelo

HL	Hallintolaki 6.6.2003/434
PL	Suomen Perustuslaki 11.6.1999/731
VirkamL	Valtion Virkamieslaki 19.8.1994/750
Tasa-arvoL	Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609
Julkl	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621
UhkasakkoL	Uhkasakkolaki 14.12.1990/1113
UK	Ulosottokaari 15.6.2007/705
UMenA	Valtioneuvoston asetus ulosottomenettelystä 20.12.2007/1322

1 Johdanto ja työn tavoitteet

Suoritin oikeustradenomiopintoihin liittyvän työharjoittelujaksoni Helsingin ulosottovirastossa. Opinnäytetyöni aihe liittyy asianmukaiseen maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurantaan ulosotossa. Varsinainen tutkimusongelmani on selvittää, mitä velvollisuuksia maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurannassa on otettava huomioon. Tarkoitukseni on arvioida, mikä on asianmukaista ja mikä epäasianmukaista maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurantaan. Olen sopinut työstä Helsingin ulosottoviraston johtavan kihlakunnanvoudin Timo Heikkisen ja toimistöpäällikkö Mirja Huttusen kanssa. Opinnäytetyön on tarkoitus tuottaa uutta tietoa Helsingin ulosottovirastolle. Viranhoidon menestyksellisyyttä mitataan esimerkiksi suoritusarvioinnissa, jonka perusteella määräytyy osa kihlakunnanulosottomiehen palkasta. Helsingin ulosottovirastolla on siten tarve luoda kriteeristö kihlakunnanulosottomiehen asianmukaisesta ja epäasianmukaisesta maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurannasta.

Linda- ja Theseus-tietokantojen perusteella kihlakunnanulosottomiehen virkavelvollisuuksista ei ole tehty aiemmin tutkimusta. Maksusuunnitelmia on käsitellyt aiemmin Matias Huovinen opinnäytetyössään ”Maksusuunnitelmien purkautumisen syyt: case: Yritys X” (2010). Huovinen on keskittynyt maksusuunnitelmien purkautumisen syihin, minä taas keskityn maksusuunnitelmien laatimista ja seuraamista ohjaaviin velvoitteisiin. Aihealueen tutkimattomuus antaa perusteen tutkimuksen teolle.

Opinnäytetyöhöni liittyvänä tein harjoitteluajanani kerran vuodessa laadittavan maksusuunnitelmien tarkastuksen ja samalla tilastoin ja raportoin tulokset ulosottovirastolle. Pyrin analysoimaan seurantatyötä näiden tulosten perusteella. Työni teoriaosuus perustuu lainsäädäntöön ja oikeuskirjallisuuteen. Toisessa luvussa tarkastelen kihlakunnanulosottomiehen toimintaa yleisesti ohjaavaa lainsäädäntöä ja virkavastuuta. Tämän jälkeen tarkastelen kolmannessa luvussa kihlakunnanulosottomiehen toimintaa ulosottoasioissa ulosottokaaren nojalla. Neljännessä luvussa tarkastelen maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurantaraporttia ja siitä saatuja tuloksia. Viidennessä luvussa vedän tuloksia yhteen ja tarkastelen, miten kihlakunnanulosottomiehen tulee käyttää harkintavaltaansa maksusuunnitelmia laatiessaan ja seuratessaan.

2 Kihlakunnanulosottomiehen työtä yleisesti ohjaava lainsäädäntö

2.1 Ulosotto julkishallinnon osana

Valtiovallan tai julkisen vallan käyttö jakautuu kolmeen ryhmään: lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovaltaan. Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta ja tuomiovaltaa riippumattomat tuomioistuimet. Toimeenpanovalta kuuluu hallintokoneistolle. Sen tehtävänä on toimeenpanna eduskunnan säätämät lait. Ulosotossa on piirteitä sekä tuomiovallasta että toimeenpano-

vallasta. Toimeenpanoon voidaan tarvittaessa käyttää yksityisiin kohdistuvaa julkista valtaa. Vallankäytön perustan ja rajat määrittää lainsäädäntö, jota julkisen vallan käytössä on noudatettava tarkasti. (Mäenpää 2004, 1 - 2.)

Viranomaiset ovat usein monijäsenisiä, kuten virastot ja ministeriöt tai kunnanhallitus ja lautakunnat. Viranomaisten toimivaltaan kuuluu itsenäistä ratkaisuvalltaa. Se voi sisältää myös kelpoisuuden julkisen vallan käyttöön, jos laissa on säädetty sen käyttämisen perusteista. Lainsäädännössä määritellään toimivalta ja tehtävät yleensä viranomaiselle kokonaisuutena, ei yksittäiselle virkamiehelle. Henkilökunnalle toimivalta ja tehtävät jaetaan erilaisin työjärjestyksin ja määräyksin. (Mäenpää 2004, 73 - 74.)

Julkishallinnossa henkilökunta on yleensä virkasuhteessa virastoon. Virkasuhde on julkisoikeudellinen palvelussuhde, jossa työnantajana on julkisyhteisö ja työn suorittajana virkamies. Toimivalta julkisen vallan käyttöön voi kuulua vain virkasuhteessa olevalle henkilölle. Julkisen vallan käyttömahdollisuuden vastapainona virkasuhteeseen liittyy korostettu oikeudellinen vastuu eli virkavastuu. Ulosottoviraston virkamiehillä on virkavastuu eli he ovat sekä vahingonkorvausoikeudellisesti että rikosoikeudellisesti vastuussa virkatoimistaan. (Mäenpää 2004, 93 - 94.)

2.2 Viranomaisen toimivalta ja harkintavalta

Jokaisella viranomaisella on laissa määritelty toimivalta. Toimivalta tarkoittaa erityistä kelpoisuutta suorittaa virkatoimia siten, että toimilla on aiottu oikeusvaikutus. Viranomaisen toimivaltaan kuuluu esimerkiksi valta tehdä hallintopäätöksiä, valta panna asia vireille, valta vaatia selvityksiä, valta toimittaa tarkastus ja valta käyttää pakkokeinoja. Toimivalta tarkoittaa hallintoasioissa yleisesti hallintoelimen tai yksittäisen virkamiehen oikeutta käyttää julkista valtaa suhteessa yksityiseen oikeussubjektiin. (Husa & Pohjolainen 2009, 223.)

Hallintoasioiden käsittely on muodoltaan ja menettelyiltään sidottua oikeudelliseen sääntelyyn. Sidoksen taustalla on valtiosääntöinen oikeusvaltioperiaate, joka kohdistuu julkisen vallan käyttöön. Nykyään lainmukaisuuden lisäksi viranomaiskoneistolta ja julkisen vallan käytöltä edellytetään kuitenkin myös palvelevuutta ja tehokkuutta siten, että hallinnossa asioiden tulee saada palveluita asianmukaisesti ja viranomaisen on puolestaan pyrittävä tehtävien tulokselliseen suorittamiseen. (Husa & Pohjolainen 2009, 224.)

Julkista valtaa käytettäessä päätösten sidonnaisuus johonkin ohjaavaan normiin tai normistoon vaihtelee erilaisten päätöksentekotilanteiden ja päättävien tahojen mukaan. Julkisoikeudessa on erotettu kaksi erilaista päätöksenteon muotoa: sidottu harkinta ja vapaa harkinta. Ulosotossa ei ole vapaata harkintaa. Sidottu harkinta on laillisuusharkintaa. Lainsäädäntö

pyrkii ilmaisemaan suoraan tehtävän ratkaisun sisällön. Sidottuunkin harkintaan jää kuitenkin harkintavaltaa, koska lainsäädäntö on tulkinnanvaraista. Vapaassa harkinnassa lainsäädäntö ei ohjaa päätöksentekoa yhtä tiukasti, vaan ratkaisut perustuvat tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Lainsäädäntö asettaa tällöin ratkaisutoiminnalle tietyt rajat, mutta jättää ratkaisun sisällön riippumaan viranomaisen harkinnasta. Kummankin harkintamuodon käyttämisessä on noudatettava harkintavaltaa ohjaavia oikeussääntöjä ja -periaatteita. Oikeusvaltiossa harkintavaltaan vaikuttavat erityisesti hallinnon oikeusperiaatteet (HL 6 §) sekä perus- ja ihmisoikeudet. (Husa & Pohjolainen 2009, 224 - 225.)

Yleiset hallinto-oikeudelliset periaatteet ovat yhdenvertaisuuden periaate, objektiviteettiperiaate, suhteellisuusperiaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate sekä luottamuksensuojan periaate. Näiden periaatteiden tehtävänä on siis ohjata hallintotoimintaa. Ne ohjaavat myös ulosottoa. Yhdenvertaisuusperiaate tarkoittaa, että viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia mahdollisimman tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Se edellyttää, että samantyyppiset asiat tulee ratkaista samalla tavoin. Objektiviteettiperiaate vaatii, että viranomainen tai muu julkista valtaa käyttävä taho toimii puolueettomasti eli kykenee perustelemaan toimintansa mahdollisimman objektiivisin perustein. Periaate konkretisoituu esteellisyyttä koskevissa säännöksissä (HL 27 §, 28 §). Suhteellisuusperiaate tarkoittaa, että viranomaisen on käytettävä harkintavaltaa toiminnassaan siten, että käytettävät keinot ovat kohtuullisessa ja järkevässä suhteessa niillä tavoiteltaviin päämääriin. Suhteellisuutta arvioitaessa oleellista on seuraamusharkinta eli sen arviointi, millaisia seurauksia aiotulla toimella on asianosaisten asemaan. Tarkoitussidonnaisuuden periaate tarkoittaa, että viranomainen saa käyttää toimivaltaansa vain niihin tarkoituksiin, joita varten viranomainen on olemassa. Oikeusvaltiossa toimivallan käyttö on sidottu tarkoituksiin, jotka ovat oikeusjärjestyksen mukaan hyväksyttävissä. Jos viranomainen edistää muita tarkoituksia, on kyse harkintavallan väärinkäytöstä. Luottamuksensuojaperiaate edellyttää, että julkisen vallan käytön kohteiden tulee voida luottaa viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja tehtyjen lainmukaisten päätösten pysyvyyteen. Periaate rajoittaa päätösten jälkikäteistä muuttamista yksityiselle haitalliseen suuntaan. (Husa & Pohjolainen 2009, 225 - 227.)

2.3 Perustuslain vaikutus hallintomenettelyyn

Vaikka julkishallintoon ja julkisen vallan käyttöön liittyy paljon periaatteita ja rajoitteita, kaikkein keskeisimmässä asemassa hallinnon ohjaajana ovat kuitenkin perusoikeudet. Peruslähtökohtana julkisessa hallintotoiminnassa on yhdenvertaisuusperiaate, joka edellyttää hallinnon asiakkaiden tasapuolista kohtelua (PL 6 §, HL 6 §). Periaate edellyttää, että samantyyppiset asiat ratkaistaan samalla tavoin. Tasapuolisuusvaade ulottuu sekä menettelyyn että päätöksien sisältöön. Perustuslain asiaa koskeva säännös sisältää myös syrjäntäkieltoja. Niiden tarkempi sisältö konkretisoidaan alemmantasoisella lainsäädännöllä, kuten Valtion Virkamies-

laissa (VirkamL 11 §) ja Laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (Tasa-arvoL 609/1986). Yhdenvertaisuusperiaate sisältää vaatimuksen sekä tasapuolisesta kohtelusta että vaatimuksen johdonmukaisuudesta hallintotoiminnassa. Viranomaisen tulee noudattaa toiminnassaan lakia ja kohdella hallinnon asiakkaita sekä omia virkamiehiään ja muita työntekijöitä tasapuolisesti. (Husa & Pohjolainen 2009, 227 - 228.)

Viranomaistoiminnalle tärkeät rajat antaa myös oikeusvaltioperiaate. Periaatteen säännökset merkitsevät yksilöiden kannalta oikeuksia ja vastaavasti julkishallinnon kannalta velvoitteita toteuttaa oikeuksia ja niitä ilmentäviä periaatteita. Oikeusturva liittyy hyvään hallintoon siten, että ihmisillä on oikeus riitauttaa heihin kohdistuva hallintopäätös (PL 21 §). Hallintotoiminnalta edellytetään, että jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Hyvän hallinnon periaatteita ovat hallintoasian käsittelyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, oikeus saada perusteltu päätös ja oikeus hakea muutosta (PL 21 §). Julkisuutta koskevan perusoikeuden tarkoituksena on avoimuuden toteuttaminen ja hyvä tiedonhallintatapa viranomaisten toiminnassa, mahdollisuuksien antaminen julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöön sekä vaikutusmahdollisuuksien antaminen suhteessa julkiseen vallankäyttöön yleensä (JulKL 3 §). Oikeus tulla kuulluksi kohdistuu ensisijaisesti asianosaisiin (HL 34 §). Asianosainen on sellainen, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta käsiteltävä asia koskee (HL 15 §). Oikeudella saada perusteltu päätös on huomattavaa merkitystä oikeusturvalle, sillä perustelut ovat keskeisessä asemassa, kun asianosainen harkitsee hakevansa muutosta päätökseen. (Husa & Pohjolainen 2009, 228 - 230.)

PL 22 §:ssä on säädetty yleisestä turvaamisveloitteesta, jonka mukaan julkisen vallan tehtävänä on turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (Husa & Pohjolainen 2009, 231).

2.4 Virkamiehen yleiset velvollisuudet ja virkavastuu

Valtionhallinnon virkamiehen velvollisuuksista säännellään VirkamL:ssa (luku 4). Virkamieheen kohdistuvia yleisiä velvollisuuksia ovat virantoimitusvelvollisuus ja salassapitovelvollisuus. Virantoimitusvelvollisuus on vaatimus virkatehtävien asianmukaisesta ja viivytyksettömästä suorittamisesta (VirkamL 14 §). Virkamiehen tulee noudattaa työnjohto- ja valvontamääräyksiä ja hänen on käytäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Velvollisuus ei tarkoita vain sitä, että virkamies hoitaa virkaan kuuluvat tehtävänsä ja noudattaa saamiaan virkakäsäkyjä, vaan siihen liittyy yleisiä julkisoikeudellisia laatuvaatimuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi vaatimus toiminnan lainmukaisuudesta sekä vaatimus hyvän hallinnon (PL 21 §) asettamien velvoitteiden noudattamisesta. Salassapitovelvollisuuden mukaan virkamies ei saa paljastaa salassa pidettävää tietoa eikä käyttää tuollaista tietoa omaksi tai toisen hyödyksi tai

vahingoksi (Julkl 23 §). Vaitioloovelvollisuus jatkuu virkasuhteen päättymisen jälkeenkin. Virkamiehellä on myös velvollisuus pidättäytyä virkamiehen tai viranhaltijan luottamusta vaarantavista eduista ja sivutoimista sekä velvollisuus osallistua koulutukseen. Lisäksi virkamiehen on noudatettava hallinto-oikeuden yleisiä periaatteita ja hyvää hallintotapaa. (Husa & Pohjolainen 2009, 295 - 296.)

Virkamiehillä on erityinen, tavanomaisesti yksilöihin kohdistuvaa oikeudellista vastuunalaista ankarampi vastuu eli virkavastuu. Virkavastuu on katsottu tarpeelliseksi, koska virkamies voi käyttää julkista valtaa. Lisäksi virka-asemaan liittyy korostettu vaatimus toiminnan luotettavuudesta ja puolueettomuudesta. Virkavastuun perustana on virkamiehen virkavirhe eli virkatehtävässä tehty virhe tai virkavelvollisuuksien laiminlyönti. Virkavirhe, josta laissa on säädetty rangaistus, on virkarikos. Virkavastuuseen kuuluu erilaisia vastuun oikeudellisia lajeja, joita ovat virkamiesoikeudellinen vastuu, rikosoikeudellinen vastuu ja vahingonkorvausvastuu. Virkamiesoikeudellinen vastuu eli vastuu virkavirheestä tarkoittaa sitä, että virkamies on toiminut vastoin virkavelvollisuuksiaan tai on laiminlyönyt niitä (VirkamL 24 §) ja saa kirjallisen varoituksen. Toiminta on moitittavaa, mutta tavallisesti se ei johda irtisanomiseen. Tilanne voi johtaa irtisanomiseen, jos virkavirheiden teko jatkuu. Rikosoikeudellinen vastuu eli vastuu virkarikoksesta toteutuu silloin, kun teosta tai laiminlyönnistä on säädetty rangaistusuhka. Virkarikoksia ovat lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen, asiakirjan luvaton paljastaminen, virka-aseman väärinkäyttö ja virkavelvollisuuksien tietynlainen rikkominen. Rangaistuksena voi olla sakkoa tai vankeutta ja myös viraltapano on tietyin ehdoin mahdollista. Vahingonkorvausvastuu tarkoittaa, että virkamies on itse vastuussa virheensä tai laiminlyöntinsä seurauksena syntyneestä vahingosta. Sen tarkoituksena on pyrkiä vaikuttamaan ennalta ehkäisevästi virkatoiminnassa tapahtuvien vahinkojen syntymiseen ja tarvittaessa hyvittää vahingon kärsinyttä osapuolta. Työnantajan tulee ensisijaisesti korvata vahingot, joita virkamies virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa ulkopuolisille. Virkamies voi joutua myös henkilökohtaiseen korvausvastuuseen, riippuen siitä, mistä syystä vahinko on aiheutunut. Virkamiehen vahingonkorvausvastuu on siis luonteeltaan toissijaista. Jos virkamies on hoitanut tehtävänsä normaalia huolellisuutta ja varovaisuutta noudattaen eli kyseessä on lievä tuottamus, vastaa vahingosta yksin työnantaja. Jos virkamies on toiminut huolimattomasti tai varomattomasti eli kyseessä on tuottamus, vahingon korvaa työnantaja, mutta tällä on oikeus vaatia virkamieheltä mahdollisesti kohtuullistettavaa osuutta vahingonkorvauksesta. Mikäli virkamies on aiheuttanut vahingon tahallisesti, hän joutuu korvaamaan sen täysimääräisesti. (Husa & Pohjolainen 2009, 298 - 300.)

Virkamieheen kohdistuu yleinen huolellisuusvaatimus virkatoiminnassa. Se tarkoittaa, että tehtävää suorittaessaan virkamiehen on noudatettava tehtävän laadun ja tarkoituksen mukaista huolellisuutta. Vähäinen virhe ei perusta vahingonkorvausvelvollisuutta. (Husa & Pohjolainen 2009, 300.)

3 Kihlakunnanulosottomiehen toiminta ulosottoasioissa

3.1 Ulosottomenettelyn yleiset periaatteet

Ulosottokaari (UK) jättää kihlakunnanulosottomiehelle paljon harkintavaltaa, sillä jotkut kysymykset ulosotossa ovat laissa väljästi säänneltyjä. Ulosoton periaatteet ohjaavat kihlakunnanulosottomiestä harkintavallan käyttämisessä. (Linna & Leppänen 2005, 13). Ulosottomenettelyn yleiset periaatteet ovat asianmukaisuus, virallistoimintoisuus ja attraktio. (Linna & Leppänen 2005, 24 - 37).

Asianmukaisuudesta on säädetty UK:n 1:19:ssä. Momentin mukaan kihlakunnanulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Vastaavasti 1:21:ssä säädetään, että ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa toimia sopimattomasti tavalla, joka on omiaan horjuttamaan luottamusta ulosottotoimen asianmukaisuuteen tai puolueettomuuteen. Tätä kutsutaan sopimattoman menettelyn kielloksi. Asianmukaisuudella viitataan sekä menettelylliseen asianmukaisuuteen että ulosottomiehen harkintavallan käytön asianmukaisuuteen. Asianmukaisuus liittyy menettelyllisiin oikeusturvatakeisiin ulosotossa. Ulosoton oikeusturvatakeista säädetään niin ikään UK:n 1:19:ssä. Säädöksen taustalla on Suomen Perustuslain (PL) 21 §:n säännös oikeusturvasta. Se koskee oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sekä hyvän hallinnon vaatimuksia ja sen ilmaisemat periaatteet koskevat osin myös ulosottoa. PL:n 21 §:n mukaan oikeusturvatakeiden tärkeimmät osa-alueet ovat käsittelyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta. (Linna & Leppänen 2005, 24 - 26.)

Asianmukaisuuteen liittyy olennaisena osana kuulemisperiaate. Kuulemisperiaate tarkoittaa, että kihlakunnanulosottomiehen on varattava vastaajalle tilaisuus tulla kuulluksi. Tarvittaessa kihlakunnanulosottomiehen on kuultava myös hakijaa sekä muuta velkojaa tai sellaista sivullista, jonka oikeuteen ulosotto saattaa vaikuttaa. Tavallisesti kuulemisperiaatetta noudatetaan vastaajan osalta tälle annettavilla ilmoituksilla, kuten vireilletuloilmoituksella. Ilmoitusten lisäksi ulosottokaarissa on lukuisia erityissäännöksiä asianosaisen tai sivullisen kuulemisesta tietyssä tilanteessa, esimerkiksi uhkasakon asettamisen ja tuomitsemisen yhteydessä (UK 3:75, 78 ja 80). Erityissäännösten lisäksi on otettu käyttöön uusi täydentävä yleissäännös (UK 3:32). Säännöksen mukaan kihlakunnanulosottomiehen tulee muissakin kuin erikseen säädettyissä tilanteissa varata asianosaiselle tai sivulliselle tilaisuus tulla kuulluksi, jos asialla arvioidaan olevan tälle huomattava merkitys eikä kuulemiselle ole estettä. Kihlakunnanulosottomiehen on varattava asianomaiselle tilaisuus tulla myös uudelleen kuulluksi, jos asiassa saadaan olennaista uutta selvitystä. (Linna & Leppänen 2005, 27 - 28.)

Olenaisena osana asianmukaisuuteen liittyy myös puolueettomuus. Ulosottoviranomaiset ovat riippumattomia ja puolueettomia lainkäyttöviranomaisia, eli ulosottoasian osapuolet ovat yhdenvertaisia ulosotossa. Kihlakunnanulosottomiehen on suhtauduttava kumpaankin osapuoleen tasapuolisesti ja huolehdittava yhtäläisesti kummankin oikeuksista ja eduista. Ei riitä, että kihlakunnanulosottomies tuntee itse toimivansa puolueettomasti, vaan hänen on myös näytettävä puolueettomalta eli hänen puolueettomuuteensa ei saa kohdistua perusteltu- ja epäilyksiä. Puolueettomuudella tarkoitetaan tosiasiallista eikä pelkästään muodollista puolueettomuutta. Sääntöjen vastaista ei ole esimerkiksi se, että kihlakunnanulosottomies ottaa viran puolesta huomioon seikkoja vastaajan eduksi. (Linna & Leppänen 2005, 28 - 29.)

Yksi osa asianmukaisuutta on myös julkisuus, joka on keskeinen kaikessa viranomaistoiminnassa. Koska käsittely ja asiakirjat ovat julkisia, viranomaistoimintaa pystytään kontrolloimaan ja näin ylläpidetään luottamusta toimintaa kohtaan. Ulosottomenettelyn julkisuus on tosin varsin rajoitettua, sillä ulosotossa korostuvat erityisesti vastaajan yksityiselämän suojaan (PL 10 §) liittyvät näkökohdat. Ulosotossa täytäntöönpanotoimitus ei ole julkinen, ellei toisin säädetä (UK 3:23). Vain vastaajalla, toimitukseen kutsutulla ja sivullisella, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea, on oikeus olla läsnä toimituksessa. Ulosottoviranomaisen asiakirjojen yleisöjulkisuus toteutuu ensisijaisesti valtakunnallisesta ulosottorekisteristä annettavien sisällöltään tarkasti säänneltyjen erityisten todistusten kautta (UK 1:30 - 31). Asiakirjojen asianosaisjulkisuus taas on ulosottomenettelyssäkin laajaa (UK 1:28 ja 34, 3:91, JulkL 11 §). Lisäksi muilla viranomaisilla on suhteellisen laaja tietojensaantioikeus kihlakunnanulosottomieheltä (UK 1:33 ja 3: 69 - 73). (Linna & Leppänen 2005, 29 - 30.)

Muita asianmukaisuuteen liittyviä elementtejä ovat päätösten perusteleminen ja oikeus hakea muutosta. Kihlakunnanulosottomiehen päätöksen perustelut ovat tarpeellisia muun muassa päätöksen oikeellisuuden kontrolloinnin ja mahdollisen muutoksenhaun kannalta. Koska ulosottoasiat ovat kuitenkin usein rutiiniluonteisia, perusteltu kirjallinen päätös tehdään vain, jos se on tarpeen. Oikeus hakea muutosta täytäntöönpanotoimeen tai kihlakunnanulosottomiehen päätökseen koskee sitä, jonka oikeuteen toimi tai päätös liittyy (UK 10: 1.1). Muutosta haetaan valittamalla käräjäoikeuteen, jonka päätöksestä voi edelleen valittaa hovioikeuteen ja valitusluvan kautta korkeimpaan oikeuteen (UK 10). Muutoksenhakutuomioistuimien voi myös määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi (UK 9: 14 - 18). Tällä on tärkeä merkitys muutoksenhakuoikeuden tosiasiallisen tehokkuuden kannalta. (Linna & Leppänen 2005, 30 - 31.)

Ulosottomenettelyn yleisenä periaatteena on myös virallistoimintaisuus, joka tarkoittaa, että menettelyn vallitsevana piirteenä on kihlakunnanulosottomiehen oma aktiivinen toiminta. Virallistoimintaisuudesta johtuen asianosaisilla ei yleensä ole kihlakunnanulosottomiestä sitovaa määräämisvaltaa ulosoton sisältöön tai ulosottomenettelyn kulkuun nähden. Tähän on tosin olemassa poikkeuksia, sillä esimerkiksi ulosottomenettely käynnistyy vain hakijan ulosot-

tohakemuksella ja hakija määrää sen, onko kyseessä tavallinen vai suppea ulosotto. Vastaajan passiivisuudella ei yleensä ole kihlakunnanulosottomiestä sitovaa merkitystä. Kihlakunnanulosottomiehen on otettava esimerkiksi tuomiossa asetetun velvoitteen lakkaamisen ja velallisen suojaäännökset ulosmittauksessa viran puolesta huomioon. Tähänkin sääntöön on tosin olemassa poikkeuksia, sillä esimerkiksi vapaakuukausien myöntäminen edellyttää velallisen pyyntöä (UK 4: 53). Virallistoimintoisuus tarkoittaa, että ulosottomenettelyn eteneminen ja tarvittavan selvityksen hankkiminen on ensisijaisesti kihlakunnanulosottomiehen vastuulla. Hakijalta ei edellytetä lisätoimenpiteitä ulosottihakemuksen jättämisen jälkeen eikä vastaa- jaa veloiteta myötävaikuttamaan ulosoton etenemiseen. Kihlakunnanulosottomiehellä on sen sijaan muun muassa velvollisuus etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai muuta täytäntöön- panon kohdetta ja selvittää velallisen olinpaikka (UK 3:48). Kihlakunnanulosottomiehen on myös hankittava viran puolesta asiaa koskevaa selvitystä päätöksentekoa varten. Väitteen tai vaatimuksen esittäjän on toisaalta esitettävä ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän veto- aa perusteinaan (UK 3: 31). (Linna & Leppänen 2005, 33 - 34.)

Kihlakunnanulosottomiehen tulee edistää asianosaisten välistä sovinnollisuutta. Sovinnollisuus tarkoittaa sitä, että kihlakunnanulosottomiehen on mahdollisuuksien mukaan käytettävä va- linnan- ja harkinnanvaraa vastaajan omatoimisuutta edistävällä tavalla. Sovinnollisuus liittyy yleensä tapaan, jolla täytäntöön pantava velvoite pyritään täyttämään. Joissakin tapauksissa maksukiellon ja palkan ulosmittauksen sijaan voidaan esimerkiksi käyttää maksusuunnitelmaa eli ”pehmeää” perintäkeinoja. Myöntämällä omalta kannaltaan suhteellisen pienen maksu- hel- potuksen velalliselle velkoja voi saada tosiasias- sa paremman suorituksen saatavalleen. Sovin- nollisuus on siis yleensä kummankin osapuolen edun mukaista. (Linna & Leppänen 2005, 34 - 35.)

Virallistoimintoisuuteen liittyy lisäksi avoimuuden vaatimus. Avoimuuden vaatimuksessa on kysymys riittävän tiedon antamisesta asianosaisille. Kihlakunnanulosottomiehen tulee antaa asianosaiselle tietoa sekä tämän tiedustelun johdosta että havaitessaan tilanteen niin vaati- van omatoimisestikin (UK 1:20). Velvollisuus voidaan täyttää vapaamuotoisesti, esimerkiksi puhelimitse. Asianosaisille on annettava tarvittavaa ohjausta sekä tietoa täytäntöönpanon vaiheesta ja muista merkityksellisistä seikoista. Ulosottokaareissa on erikseen mainittu velvol- lisuus ilmoittaa velalliselle, että tälle voidaan tietyin edellytyksin myöntää pyynnöstä vapaa- kuukausia tai rajoittaa ulosmittauksen määrää. Avoimuuden vaatimuksen kanssa tulee kuiten- kin olla tarkka, koska kihlakunnanulosottomiehen puolueettomuus ei saa vaarantua. Tietoa ja ohjausta on siis annettava asianosaisille tasapuolisesti. (Linna & Leppänen 2005, 35 - 36.)

Ulosottomenettelyn yleisiin periaatteisiin kuuluu myös attraktio. Ulosottoasioiden lukumäärä on valtava ja suurin osa asioista on rutiiniluonteisia ja ongelmattomia. Ulosottolaitoksen re- surssit eivät riittäisi kaikkien asioiden tarkkaan tutkimiseen, joten täytäntöönpanossa koros-

tuvatkin joutuisuuden ja tehokkuuden tavoitteet. Tehokkuustavoitteesta johtuen ulosottomenettelyssä noudatetaan attraktioperiaatetta. Attraktioperiaate edellyttää, että lähtökohtaisesti kihlakunnanulosottomiehen itsensä on ratkaistava ulosotossa esille nousevat, täytäntöönpanolle välttämättömät kysymykset. (Linna & Leppänen 2005, 37.) Kihlakunnanulosottomiehellä on siis ratkaisupakko riippumatta kysymyksen vaikeusasteesta (Linna & Leppänen 2005, 39).

Kihlakunnanulosottomiehellä on viran puolesta velvollisuus ottaa seikkoja laajasti huomioon ja hankkia niiden selvittämiseksi tarpeellista aineistoa. Ulosottoasioiden valtavan määrän vuoksi hän ei kuitenkaan ole velvollinen ryhtymään erikseen selvittämään, onko tällaisia seikkoja mahdollisesti olemassa, ellei siihen ilmene aihetta asianosaisen tai sivullisen väitteen tai vaatimuksen vuoksi taikka muusta syystä. Myös ulosottomenettelyssä käytettävissä olevat todistuskeinot ovat rajoitetut. Selvitysaineisto on yleensä kirjallista ja sitä voidaan hankkia myös katselmuksen tapaan. Suullista todistelua, erityisesti todistajan kuulustelua, ei ulosottomenettelyssä tehdä. Asianosaisia voidaan kuulla vapaamuotoisesti ja velallista myös ulosotoselvityksessä. Ulosottomenettelyyn ei liity yleistä todistamisvelvollisuutta, vaan sivullinen on tietojenantovelvollinen vain erikseen säädetyissä tilanteissa. (Linna & Leppänen 2005, 37 - 39.)

Attraktioperiaatteesta poiketen kihlakunnanulosottomiehen on osoitettava tietynlaiset näyttöpäselvyydet ratkaistavaksi tuomioistuimessa, ulosoton välioikeudenkäynnissä. Välioikeudenkäynti merkitsee tehokkuuden ja joutuisuuden tavoitteesta tinkimistä totuustavoitteen hyväksi. Ulosottomenettelyyn on luotu laaja välioikeudenkäynti-instituutio, täytäntöönpanoriita (UK 10: 6 - 18). Jos täytäntöönpanossa esitetään UK 10: 6:ssä tarkoitettu väite tai vaatimus, ulosottomiehen on osoitettava asianomainen nostamaan käräjäoikeudessa riita-asiana kanne. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun täytäntöönpanoa vastaan esitetään maksu- tai vanhentumisväite taikka silloin, kun sivullinen vastustaa täytäntöönpanoa sillä perusteella, että se loukkaa hänen oikeuttaan. Kanne voidaan nostaa silloin, kun väitteen tai vaatimuksen tueksi on esitetty todennäköisiä perusteita, ulosottoasia on tullut epäselväksi eikä selvitystä voida hankkia ulosottomenettelyssä. Se, että selvitystä ei voida hankkia ulosottomenettelyssä, tarkoittaa, että näytön vastaanotto edellyttää tuomioistuinkäsittelyä. (Linna & Leppänen 2005, 39.)

Kihlakunnanulosottomiehen tekemällä ratkaisulla ei ole oikeusvoimaisesti sitovaa vaikutusta oikeudenkäynnissä tai toisessa ulosottoasiassa. Kihlakunnanulosottomiehen päätös on siis voimassa vain siinä ulosottoasiassa, jossa se on annettu (UK 3: 31). Päätöksellä on kuitenkin vapaan näytön arvioinnin mukainen todistusvaikutus, millä voi olla merkitystä erityisesti uudessa ulosottoasiassa. (Linna & Leppänen 2005, 41.)

Yleisten periaatteiden lisäksi ulosotossa on käytännön tapoina velalliskohtaisuus ja valtakunnallisuus. Valtakunnallisuus tarkoittaa, että koko Suomen alue muodostaa ulosottomiehen lainkäytön kannalta yhden alueen. Vastaavalla ulosottomiehellä ja kihlakunnanulosottomiehellä on siis toimivalta koko maassa. Velalliskohtaisuus tarkoittaa sitä, että sama vastaava ulosottomies ja sama vastaava kihlakunnanulosottomies käsittelee kaikki samaa velallista koskevat ulosottoasiat (UK 3:13). Velalliskohtaisen käsittelyn etuna on se, että vastaava kihlakunnanulosottomies tuntee velallisen tilanteen ja pystyy hänen kaikkien asioidensa kokonaisvaltaiseen ja tehokkaaseen käsittelyyn. (Linna & Leppänen 2005, 42.)

3.2 Kihlakunnanulosottomiehen toimivalta ja päätös

Kihlakunnanulosottomiehen toimivalta syntyy, kun asia tulee vireille. Kihlakunnanulosottomiehen on oltava toimivaltainen, jotta hän saa ryhtyä täytäntöönpanotoimiin tai tietojen hankkimiseen. Kihlakunnanulosottomiehen toimien laajuus riippuu siitä, onko kyseessä tavallinen vai suppea ulosotto. Suppeassa ulosotossa kihlakunnanulosottomiehen toimet rajoittuvat rekisteriperintään. Kihlakunnanulosottomies saa antaa ulosottoasioista yleisöjulkisia tietoja tai luovuttaa tietoja asianosaisille tai toisille viranomaisille asian vireilläolosta riippumatta. Sen sijaan viranomaisten keskinäiseen käyttöön tarkoitettut yhteistoimintatiedot ovat riippuvaisia ulosottoasian vireilläolosta tai passiivirekisteröinnistä. Kihlakunnanulosottomiehen toimivalta katkeaa vireilläolon päättymiseen, tosin poikkeuksena tähän ovat passiivirekisteriin merkityt saatavat. (Linna & Leppänen 2005, 256 - 257.)

Kihlakunnanulosottomiehen päätös on väitteen, vaatimuksen tai menettelykysymyksen ratkaisu toimituksessa tai muutoin. Päätöksellä tarkoitetaan nimenomaista asiaratkaisua, ei pelkkää tosiasiallista toimintaa. Päätöksenteko, jonka kohteena on aiempi ulosotossa tehty päätös, on itseoikaisumenettelyä. Kihlakunnanulosottomies käyttää merkittävää julkista valtaa, sillä päätökset koskevat usein asianosaisen ja toisinaan myös sivullisen oikeutta. Ratkaisujen on oltava aineellisesti ja muodollisesti korkeatasoisia. Samalla kuitenkin on otettava huomioon ulosottoasioiden valtava lukumäärä. Yksinkertaisissa asioissa päätökset ovat kaavamaisia. Jos asia on monimutkainen, päätöksenteossa ei pitäydytä kaavamaisuudessa vaan asia ratkaistaan tapauskohtaisesti. Toisin sanoen massamenettely tuottaa massaratkaisuja, mutta oikeudellinen tai tosiasioita koskeva epäselvyys tuo kihlakunnanulosottomiehelle velvollisuuden laadukkaaseen päätöksentekoon. (Linna & Leppänen 2005, 369 - 370.)

Kihlakunnanulosottomiehen päätökset voidaan jaotella muodon perusteella. Päätöksen muotoja ovat suullinen päätös, kirjallinen päätös ilman perusteluja sekä kirjallinen perusteltu päätös. Suullinen päätös on kyseessä silloin, kun kihlakunnanulosottomies päättää asian kirjallista päätöstä laatimatta ja tarvittaessa ilmoittaa siitä suullisesti asianomaiselle. Kirjallinen päätös tarkoittaa sitä, että päätöksestä laaditaan erillinen päätösasiakirja, tai päätös sisälly-

tetään pöytäkirjaan taikka muuhun asiassa laadittavaan asiakirjaan. Kirjallinen päätös allekirjoitetaan autenttisesti tai koneellisesti. Kirjallinen perusteltu päätös laaditaan yleensä erilliseksi päätösasiakirjaksi ja annetaan väitteen esittäjälle tiedoksi. Päätöksestä on käytävä ilmi asiassa hankitut ja saadut lausumat ja selvitykset, päätöksen perusteena olevat tosiseikat ja säännökset, riittävä perustelu ottaen huomioon asian laatu ja merkitys asianosaisille sekä lopputulos. (Linna & Leppänen 2005, 370 - 371.) Päätöksen muodolla ei ole merkitystä valituskelpoisuuden kannalta (Linna & Leppänen 2005, 372).

Kihlakunnanulosottomiehen päätökset voidaan muodon lisäksi jaotella päätöstilanteen ja päätöksen kohteen perusteella. Päätöstilanteita ovat päätös viran puolesta ja väitepäätös. Viran puolesta tehtävät päätökset tehdään ulosottolain omasta vaatimuksesta riippumatta siitä, onko kukaan päätöstä vaatinut tai asiaa riitauttanut. Useimmiten viran puolesta tehtävät päätökset ovat ulosottomenettelyssä tehtäviä peruspäätöksiä, kuten päätös ulosmittauksen kohteesta ja myyntitavasta. Väitepäätös tehdään puolestaan väitteen tai vaatimuksen johdosta ja siinä korostuu selvityksen hankkiminen ja kuuleminen. Kun asianomainen tai sivullinen esittää väitteen tai vaatimuksen, ulosottomiehelle syntyy velvollisuus tutkia ja ratkaista se. Päätöksen kohteita ovat menettelypäätös ja aineellinen päätös. Kohteiden väliin ei voida vetää tarkkaa rajaa, mutta yksi tapa erottaa päätöksen kohteet toisistaan on samastaa aineelliset ratkaisut lainkäyttöpäätöksiin eli päätöksiin, joissa kihlakunnanulosottomies päättää asianomaisen oikeuksista tai velvollisuuksista. Menettelypäätöksiä ovat muun muassa kuuleminen ja tiedoksianto. (Linna & Leppänen 2005, 372 - 376.)

Kihlakunnanulosottomiehen päätös on voimassa siinä ulosottoasiassa, jossa se on annettu. Päätös on voimassa heti, kun se on tehty. Kertaalleen tehtyä päätöstä ei ole lupa muuttaa muutoin kuin itseoikaisumenettelyllä. Itseoikaisulla voidaan korjata selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen perustuvaa virheellistä täytäntöönpanotointa tai aikaisempaa samassa ulosottoasiassa annettua päätöstä. Tämä painottaa kihlakunnanulosottomiehen etukäteisharkintaa ja kannattelee ulosotossa asianosaisten luottamuksen suoja. (Linna & Leppänen 2005, 388 - 390.)

3.3 Kihlakunnanulosottomiehen oikeus saada ja luovuttaa tietoja

Kihlakunnanulosottomies hankkii velallista koskevia tietoja suoraan sivulliselta. Ulosottokaari tosin edellyttää, että tietoja hankitaan sivulliselta vain, jos tiedot ovat asiassa välttämättömiä. Tieto voidaan katsoa välttämättömäksi esimerkiksi silloin, kun velallinen ei itse anna tietoja riittävästi tai luotettavasti tai jos asiassa on säilytettävä yllätyksellisyys. Sivullisilla, kuten sukulaisilla ja naapureilla, ei ole yleistä tietojenantovelvollisuutta. Tietojenantovelvollisuus perustuu aina johonkin sivullisen ja velallisen erityissuhteeseen, esimerkiksi oikeustoimeen tai työsuhteeseen. Ulosottokaari säättää, mitä tietoja sivullinen on velvollinen anta-

maan. Jos sivullinen ei suostu antamaan tietoja, kihlakunnanulosottomies voi asettaa uhkasakon. Kihlakunnanulosottomiehen tulee välttää arkaluonteisten henkilötietojen, kuten velallisen terveystietojen, esille tulemista. Myös ulkopuolista koskevien tietojen esille tulemista on syytä välttää. (Linna 2008, 83 - 84.)

Ulosotossa toteutetaan julkisuusperiaatetta, mutta koska velallisella on oikeus yksityisyyden suojaan, on tarkoin säänneltyä, mitä tietoja, kenelle ja mihin tarkoitukseen kihlakunnanulosottomies saa luovuttaa. Ulosottorekisterin yleisöjulkiset tiedot luetellaan UK 1:31:ssä. Tällaisia tietoja ovat hakijan ja vastaajan nimet sekä vastaajan syntymäaika ja kotikunta, ulosottoasian laatu, vireilläolo- ja passiivirekisteröinti-aika, hakijan saatavan määrä ja tilitysmäärä sekä estetodistuksen laatu ja päiväys. Poikkeuksena on, että alle 15-vuotiaasta velallisesta ei luovuteta mitään tietoja (UK 3:113). Muut kuin nämä luetellut tiedot ovat salassa pidettäviä (UK 1:30). Ulosottoviranomaisen asiakirjat ovat salassa pidettäviä samoilta osin kuin tiedot olisivat salaisia ulosottorekisteriin merkittyinä. Salassa pidettäviä ovat myös kaikki tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisena ja ulosottoselvitys. (Linna 2008, 39 - 40.)

Jos velallisen tiedot ovat tarpeen ulosottoasioiden tai ulosoton hallintoasioiden hoitamista varten, kihlakunnanulosottomies saa antaa toiselle ulosottoviranomaiselle ja ulosoton hallintoviranomaiselle salassa pidettäviä tietoja. Ulosottoviranomaiset saavat myös itse käsitellä ulosottorekisterin tietoja tietyin rajoituksin (UK 1:27). Kihlakunnanulosottomies saa antaa muille viranomaisille UK 1:33:ssä ja 3:70 - 72:ssä tarkoitetut tiedot. Tällaisia tietoja ovat tehtävien hoitamista varten tarvittavat tunniste- ja yhteystiedot sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevat tiedot. Lisäksi hän saa antaa muita tietoja, jos siitä on säännös muussa laissa. Kihlakunnanulosottomies voi luovuttaa tietoja toisen viranomaisen pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Tietoja annetaan aina vain yksittäistapauksittain. (Linna 2008, 85 - 86.)

3.4 Ulosmitattavan omaisuuden etsiminen

Kihlakunnanulosottomiehellä on toimivalta etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta, selvitysaineistoa ja velallista itseään. Pääasiassa tietoa etsitään velallisen tuloista. Omaisuuden etsiminen on vain pieni osa kihlakunnanulosottomiehen etsimistöimiä. Etsimistöimiin on olemassa standardit, jotka lisäävät menettelyn yhtenäisyyttä paikkakuntien ja eri kihlakunnanulosottomiesten välillä. Kihlakunnanulosottomiehellä on sekä etsimisvelvollisuus että -oikeus. Etsimisvelvollisuudesta säädetään ulosottokaaren 3:48:ssä ja etsimisoikeudesta 3:49-51:ssä sekä 3:52-68:ssä. Etsimisvelvollisuuteen kuuluvien vähimmäistöimien ja maksimaalisten toimivaltuuksien hyödyntämisen välimaastossa kihlakunnanulosottomies harkitsee tapauskohtaisesti, mihin etsimistöimiin hän kulloinkin ryhtyy. (Linna & Leppänen 2005, 430 - 432.)

Kihlakunnanulosottomiehen tulee olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta suorituksen saamiseksi hakijalle. Etsimistoimia saa suorittaa vain vireillä olevassa ulosottoasiassa. Etsimistointen on oltava tarpeen hakijan saatavan kattamiseksi. Suhteellisuusperiaate ja tarkoitussidonnaisuuden periaate liittyvät etsimistoimiin vahvasti. Suhteellisuusperiaate siten, että etsimistointen suuntaamisessa ja mitoittamisessa tulee valita tapa, josta on mahdollisimman vähän haittaa. Tarkoitussidonnaisuuden periaate siten, että omaisuutta etsitään vain ulosmittauksen tarkoituksessa. UK:n 3:48.2:ssä säädetään vähimmäistoimista omaisuuden etsimisessä ja velallisen olinpaikan selvittämisessä. Asetus määrittää myös varattomuus- tai varattomuus- ja tuntemattomuusestetodistuksen antamisen edellytykset (UK 3:95). Ulosoton perusselvityksestä säädetään Valtioneuvoston asetuksessa ulosottomenettelystä (UMenA) 4 §:ssä. Perusselvitykseen kuuluu, että ulosottihakemuksen saavuttua paikalliselle ulosottoviranomaiselle selvitetään ulosottorekisterissä olevat vastaajaa koskevat tiedot. Jos ulosottorekisterissä ei ole vastaajaa koskevia tietoja tai ne eivät ole ajan tasalla, kihlakunnanulosottomies selvittää ne teknisen käyttöyhteyden avulla. Vastaajan olinpaikkaa ja omaisuutta koskevat tiedot löytyvät väestötietojärjestelmästä sekä veroviranomaisten, työviranomaisten, Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen tietojärjestelmien merkinnöistä. Perusselvityksen tehtyään kihlakunnanulosottomies harkitsee, onko jatkoselvitys tarpeen. Jatkoselvitys tehdään vain, jos siihen on aihetta (UMenA 5 §). Jatkoselvitykseen kuuluvat osoite- ja puhelintiedon selvittäminen, yhteydenotto, tapaaminen, ulosottoselvitys sekä muut tiedustelut ja selvitykset. (Linna & Leppänen 2005, 433 - 435.)

Kihlakunnanulosottomies voi etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta yleisillä paikoilla, kuten kadulla ja pysäköintialueella, rajoituksetta. Etsimistoimet ovat sallittuja myös alueilla, jotka eivät ole varsinaisesti yleisiä paikkoja, mutta eivät myöskään kenenkään kotirauhan tai julkisrauhan piirissä, kuten kerrostalon pihalla. Näiden lisäksi kihlakunnanulosottomies saa suorittaa etsimistoimia yksityisillä alueilla ja yksityisissä paikoissa ulosottolain toimivaltasäännösten nojalla (UK 3:49). Kotirauhan suojan vuoksi kihlakunnanulosottomiehen toimivalta on erilainen sen mukaan, onko kyseessä asunto vai muu yksityinen alue. Toimivallan laajuus riippuu lisäksi siitä, kuuluvatko tilat velalliselle vai sivulliselle. Pääsääntöisesti kihlakunnanulosottomiehen on etsittävä ensin omaisuutta muualta kuin velallisen asunnosta. Ainakin UMenA 4 §:ssä luetellut vähimmäistoimet tulee suorittaa muun omaisuuden selvittämiseksi. Jos kihlakunnanulosottomies ei ole saanut selville muuta omaisuutta, joka kuuluu riidattomasti velalliselle, asuntoon kohdistuvat etsimistoimet ovat sallittuja. Etsimistoimet ovat sallittuja myös silloin, jos muuta omaisuutta on löytynyt riittävästi, mutta sitä rasittaa esimerkiksi sivullisen huomionarvoinen omistusoikeusväite. Jotta velallisen asuntoon voidaan mennä, on myös oltava perusteltua aihetta olettaa, että asunnossa on ulosmittauskelpoista omaisuutta. Ulosmittauskelpoista omaisuutta eivät ole tavallinen koti-irtaimisto ja henkilökohtaiset esineet. Jos etsimistointen edellytykset täyttyvät, asuntoon saa mennä velallisen suostumuksella. Etsimistoimia voidaan suorittaa myös ilman velallisen suostumusta tai silloin, kun velallista ei ole

tavattu. Tällöinkin pitää olla perusteltua aihetta olettaa, että asunnossa on ulosmittauskel-poista omaisuutta eikä kihlakunnanulosottomies ole saanut selville riittävästi velalliselle riidattomasti kuuluvaa muuta omaisuutta. Jos velallinen ei ole itse paikalla, asuntoon on kihlakunnanulosottomiehen lisäksi mentävä toimitustodistaja. (Linna & Leppänen 2005, 436 - 439.)

Se, että velalliselle kuuluva omaisuus on sivullisen hallussa, ei estä omaisuuden ulosmittaamista, mutta eri asia on, millä edellytyksillä kihlakunnanulosottomiehellä on oikeus suorittaa etsimistoimia sivulliselle kuuluvissa tiloissa. Sivullisen asunto kun on vielä voimakkaammin suojattu kuin velallisen asunto (UK 3:49.2). Jos sivulliselta ei ole saatu etsimistoimille suostumusta tai häntä ei ole tavattu, asuntoon saa mennä vain, jos on erittäin painava peruste olettaa, että sivullisen asunnossa on velalliselle kuuluvaa omaisuutta. Myös sivullisen asuntoa koskee vaatimus siitä, että toimitustodistajan on oltava paikalla. Ennen etsimistoimia sivulliselle tulee varata tilaisuus luovuttaa omaisuus hallustaan, jollei välittömiä etsimistoimia voida pitää välttämättöminä. Sivullisen asuntoa koskee lisäksi sama toissijaisuusvaatimus kuin velallisen asuntoa: etsimistoimet eivät ole sallittuja, jos kihlakunnanulosottomies on saanut selville riittävän määrän muuta omaisuutta, joka kuuluu velalliselle riidattomasti. (Linna & Leppänen 2005, 440.)

Jos kyseessä on muu yksityinen alue kuin asunto, etsimisen edellytykset ovat lievemmät. Kihlakunnanulosottomies saa etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta tämän hallinnoimissa tiloissa, kunhan omaisuutta etsitään ulosmittausta varten. Myös sivulliselle kuuluvista tai hänen käytössään olevista muista tiloista kuin asunnosta kihlakunnanulosottomies saa etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta, jos voidaan olettaa, että siellä on velalliselle kuuluvaa omaisuutta. (Linna & Leppänen 2005, 441.)

Jotta ulosmitattavaa omaisuutta löytyy, kihlakunnanulosottomiehen on usein etsittävä ensin selvitysaineistoa. Selvitysaineistoa ovat velalliselle kuuluvat tiliotteet, yhtiökokouspöytäkirjat, sopimusasiakirjat, kirjanpito ja muut asiakirjat ja tallenteet. Kihlakunnanulosottomies saa etsiä selvitysaineistoa samoilla edellytyksillä kuin ulosmitattavaa omaisuutta (UK 3:51). Selvitysaineiston on oltava käsiteltävänä olevassa ulosottoasiassa välttämätöntä. Aineistoa ei saa etsiä henkilön yltä tai vaatteista eikä sen haltuunotto saa tarpeettomasti vaikeuttaa velallisen tai sivullisen elinkeinoa tai toimeentuloa. Selvitysaineisto on palautettava heti, kun sitä ei enää tarvita. (Linna & Leppänen 2005, 441 - 442.)

Henkilöön kohdistuva etsiminen tarkoittaa asianomaiseen henkilöön itseensä suunnattuja toimia. Toimia voidaan käyttää vain vähäistä arvokkaamman omaisuuden etsimiseen (UK 3:50). Kihlakunnanulosottomies ei saa ryhtyä etsimistöimiin, jos hänen tiedossaan on, että esine ei ole vähäistä arvokkaampi tai että se kuuluu erottamisetuun. Erottamisetuun kuuluvat velallisen yllä tai vaatteissa olevat henkilökohtaiset esineet, joilla on erityisen suuri tunnearvo tai

ne ovat kohtuullisen tarpeen mukaisia. Ennen kuin kihlakunnanulosottomies saa ryhtyä etsimistöihin, velallista on kehotettava luovuttamaan yllään tai vaatteissaan oleva omaisuus. Kihlakunnanulosottomiehen tulee tietää tai hänellä tulee olla perusteltua aihetta olettaa, että velallisella on yllään tai vaatteissaan vähäistä arvokkaampaa omaisuutta. Rutiininomainen, varmuuden vuoksi tehty etsiminen, ei kuulu kihlakunnanulosottomiehen toimivaltaan. Henkilöön kohdistuva etsiminen on toissijainen eli siihen ei saa ryhtyä, jos kihlakunnanulosottomiehen tiedossa on riittävästi muuta velalliselle kuuluvaa riidatonta omaisuutta. Ulosotto-kaareissa säännellään myös etsimisen toimittamistapa. Tapa, jolla esine otetaan haltuun, ei saa puuttua loukkaavalla tavalla velallisen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Kihlakunnanulosottomiehen toimivalta ulottuu vain velallisen päällysvaatteisiin ja hänen yllään näkyvästi oleviin esineisiin. Lisäksi vastakkaiseen sukupuoleen koskemisessa tulee olla erityisen hienotunteinen. Sivulliseen kohdistuvan etsimisen edellytykseksi ei riitä perusteltu aihe olettaa, että sivullisella on velalliselle kuuluvaa omaisuutta yllään tai vaatteissaan, vaan kihlakunnanulosottomiehen tulee tietää, että näin on (UK 3:50). Muuten sivulliseen kohdistuvaan etsimiseen liittyvät samat kriteerit kuin velallisen osalta. (Linna & Leppänen 2005, 443 - 446.)

3.5 Pakkokeinot

Ulosotossa pakkokeino tarkoittaa ulosottomiehen käytettävissä olevaa keinoa, jolla tietty henkilö pakotetaan toimimaan velvollisuutensa mukaisesti ulosottomenettelyssä. Useimmissa ulosottoasioissa pakkokeinoja ei käytetä ollenkaan, vaan osapuolet täyttävät ”vapaaehtoisesti” velvollisuutensa. Mahdollisuudella pakkokeinojen käyttöön on kuitenkin ulosotossa tärkeä merkitys, sillä jo pelkästään pakkokeinojen käytön uhkalla voidaan saavuttaa toivottu tulos. Ulosoton pakkokeinot kohdistuvat vastaajan tai sivullisen oikeuksiin ja vapauksiin. Vastaja voidaan esimerkiksi pakottaa päästämään ulosottomies kotiinsa tai antamaan tarvittavat tiedot taloudellisesta asemastaan. Sivullinen voidaan pakottaa antamaan esimerkiksi tietyt tiedot kihlakunnanulosottomiehelle. Hakijaan pakkokeinot eivät kohdistu koskaan. Koska pakkokeinot kohdistuvat vastaajan tai sivullisen normaalisti lailla suojattuihin oikeuksiin ja vapauksiin, lainsäätäjän on rajattava kihlakunnanulosottomiehen toimivalta. Lisäksi kihlakunnanulosottomiehen on käytettävä lainsäännösten antamaa harkintavaltaa asianmukaisesti, etenkin suhteellisuusperiaatteen ja vähimmän haitan periaatteen edellyttämällä tavalla. (Linna & Leppänen 2005, 556, 558 - 559.)

Pakkokeinoja ovat UK:n mukaan uhkasakko ja nouto sekä voimakeinot. Voimakeinot ja nouto ovat välittömiä pakkokeinoja, koska niillä pystytään välittömästi toteuttamaan tarvittava velvollisuus. Uhkasakko taas on välillinen pakkokeino, sillä siinä pyritään saamaan henkilö itse toteuttamaan velvollisuutensa haitallisen taloudellisen seuraamuksen uhalla. Pakkokeinona voidaan pitää myös teettämishukkaa, jota käytetään yleistäytöisen tekemisvelvoitteen ensisijaisena täytäntöönpanokeinona. (Linna & Leppänen 2005, 559 - 560.)

Uhkasakolla pyritään siihen, että sen kohde itse täyttää kyseisen velvoitteen uhkasakon maksamisen välttääkseen. Jos velvoitetta ei täytetä, tuomioistuin voi tuomita uhkasakon maksettavaksi kihlakunnanulosottomiehen hakemuksesta. Uhkasakon asettaminen edellyttää siihen oikeuttavaa ulosottolain nimenomaista toimivaltasäännöstä. Uhkasakkoa voidaan käyttää kahden tyyppisissä tilanteissa. Ensinnäkin se on tuomiossa asetetun velvoitteen täytäntöönpanokeino muussa kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa, kuten henkilökohtaisen tekemisvelvoitteen ja kieltovelvoitteen täytäntöönpanossa. Myös häätö, luovutusvelvoite ja yleistäyttöinen tekemisvelvoite voidaan tietyn edellytyksin panna täytäntöön sakon uhan avulla. Toiseksi uhkasakolla turvataan ulosottomenettelyä myös maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa, esimerkiksi tilanteissa, joissa tietojenantovelvollinen pakotetaan antamaan ne tiedot, joiden antamiseen hänellä on ulosottokaaren mukaan velvollisuus (UK 3:56, 63 ja 68). Uhkasakko on mitoitettava niin suureksi, että velvoitetta voidaan olettaa noudatettavan, mutta toisaalta on otettava huomioon suhteellisuusperiaate (UK 1:19). Kihlakunnanulosottomies saa kohdistaa uhkasakon vain sellaiseen henkilöön, jolla on oikeudellinen ja tosiasiallinen mahdollisuus noudattaa velvoitetta. (Linna & Leppänen 2005, 561 - 564.)

Nouto on harvoin käytettävissä oleva pakkokeino, sillä sitä käytetään henkilökohtaisen saapumisvelvoitteen tehosteena, eikä ulosottomenettelyn osapuolilla yleensä ole velvollisuutta saapua henkilökohtaisesti esimerkiksi täytäntöönpanotoimitukseen. Poikkeuksena on lähinnä ulosotoselvitys, johon velallisen tai velallisen puolesta tietojenantovelvollisen on saavuttava henkilökohtaisesti (UK 3:58.1). Ennen kuin tietojenantovelvollinen voidaan noutaa ulosotoselvitykseen, tälle on annettava tiedoksi noutouhkainen kutsu. Kihlakunnanulosottomies saa käyttää noutouhkaa vain, jos on perusteltua aihetta epäillä, ettei tietojenantovelvollinen muuten noudata kutsua ja selvityksen toimittaminen on täytäntöönpanon kannalta välttämätöntä. (Linna & Leppänen 2005, 570 - 571.)

Kihlakunnanulosottomiehen on tietystä määrin voitava käyttää myös suoranaisia voimakeinoja eli fyysistä voimaa täytäntöönpanon toimittamiseksi. Voimakeino voidaan kohdistaa sekä henkilöön että omaisuuteen. Kihlakunnanulosottomiehen voimakeinojen käytölle on asetettu suhteellisen tiukat rajat, joten voimakeinojen käyttöä edellyttävissä tilanteissa kihlakunnanulosottomiehen on usein turvauduttava poliisin virka-apuun. Jotta kihlakunnanulosottomies voi itse ryhtyä voimakeinojen käyttöön, tehtävän tulee olla laillinen eli kihlakunnanulosottomiehellä on oltava toimivalta tehtävän hoitoon. Voimakeinon ja sen tarkoituksen on oltava hyväksyttävissä. Keinon ja tavoitteen on lisäksi oltava hyväksyttävässä suhteessa toisiinsa nähden. Voimakeinojen on oltava ulosottomiehen viimeisiä keinoja ja niiden on oltava tarpeellisia ja oikeasuhtaisia tavoitteeseen nähden. Tavoitteeseen nähden ylimitoitettua voimakeinoa ei siis saa käyttää. Ensisijainen henkilöön kohdistuvien voimakeinojen käyttäjä on poliisi. Henkilöön kohdistuvia voimakeinoja voidaan käyttää vain ”vastarinnan murtamisen”

tarkoituksessa. Vastarinnalla tarkoitetaan vastaajan tai sivullisen fyysistä, aktiivista tai passiivista käyttäytymistä täytäntöönpanon estämiseksi tai vaikeuttamiseksi. Jos kihlakunnanulosottomies joutuu itse käyttämään henkilöön kohdistuvia voimakeinoja, niiden on oltava tarpeellisia vastarinnan murttamiseksi ja niitä on voitava pitää puolustettavina ottaen huomioon täytäntöönpanotehtävän laatu, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutoinkin. Ulosottoasioissa ei ole puolustettavaa aiheuttaa kenellekään fyysisiä vammoja. (Linna & Leppänen 2005, 572 - 575, 580 - 581.)

3.6 Maksusuunnitelmat

Maksusuunnitelma on vaihtoehtoinen perintäkeino (Linna & Leppänen 2007, 267). Se on kihlakunnanulosottomiehen velalliselle laatima suunnitelma, jonka mukaisesti palkan tai elinkeinotulon ulosmittauksen sijasta velallinen itse lyhentää hakijan saatavaa ulosottoon (Linna & Leppänen 2007, 269). Maksusuunnitelmaa ehdottaa yleensä velallinen itse, mutta myös kihlakunnanulosottomiehen tulee tarvittaessa ottaa asia esille, sillä ulosottokaaren mukaan hänen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta (UK 1:19). Maksusuunnitelmassa ei voida poiketa palkan ulosmittauksen lainmukaisesta määrästä, jos asianosaiset eivät anna suostumustaan. Maksusuunnitelma on käyttökelpoinen esimerkiksi silloin, kun velallisella on pysyvä työpaikka tai vain satunnaisia velkoja ulosotossa. (Linna & Leppänen 2007, 268). Se on hyvä vaihtoehto myös tilanteessa, jolloin on vaarana, että velallisen työnantaja purkaisi tämän työsuhteen, jos tieto ulosottovelosta tulisi ilmi. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun velallinen työskentelee pankissa tai vakuutus- tai rahoituslaitoksessa. Maksusuunnitelmaa voidaan käyttää myös silloin, jos velallisen työpaikka on pieni ja tieto ulosottovelosta saattaisi kulkeutua muiden työntekijöiden tietoon, jos työnantajalle lähetettäisiin palkan ulosmittaukseen liittyvä maksukielto. (Aarnio 2012). Kun kihlakunnanulosottomies harkitsee, vahvistaako hän velalliselle maksusuunnitelman, hänen on käytettävä harkintavaltaansa yhdenvertaisella ja muutoinkin asianmukaisella tavalla (UK 1:19). Kihlakunnanulosottomies arvioi etenkin velallisen aikaisemman maksukäyttötymisen perusteella noudattaako tämä suunnitelmaa (Linna & Leppänen 2007, 269). Kun kihlakunnanulosottomies laatii velalliselle maksusuunnitelman, hän ottaa huomioon samat seikat kuin maksukieltoakin tehdessä. Tällaisia seikkoja ovat palkka, huollettavien määrä sekä tulopohjaan kuuluvat tulot ja etuudet. (Huttunen 2012). Maksusuunnitelmaa laatiessa on huomioitava myös velkojan oikeus (Ranta 2012). Juridisten velallisten tuloja on työläämpää selvittää kuin luonnollisten velallisten. Se on työläämpää ensinnäkin siksi, koska juridisten henkilöiden tulot eivät ole säännöllisiä. Lisäksi juridisen henkilön tiliotteesta ei näe sitä, mistä raha on tilille tullut. On myös vaikea päättää, kuinka suuri osa yrityksen tuloista on kulloinkin ulosmitattava. Juridiselta henkilöltä on lisäksi vaikeampaa löytää ulosmitattavaa omaisuutta, sillä yritysKiinnitykset on huomioitava. Yrityskiinnityksen haltijalla on ensisijainen oikeus yrityksen varallisuuteen (Aarnio 2012). Kihlakunnanulosottomiehen on dokumentoitava Uljas-tietojärjestelmään ”muut velallisselvitystiedot”-välilehdelle suunni-

telman perusteet (Ranta 2012). Tiedoista on löydyttävä esimerkiksi velallisen yhteystiedot, tulojen määrä, mitä velallinen on esittänyt maksusuunnitelman summaksi sekä se, mihin summaan on päädytty. Ei ole asianmukaista, jos kihlakunnanulosottomies ei dokumentoi muihin velallisselvitystietoihin mitään (Aarnio 2012).

Maksusuunnitelma on voimassa määrääjän tai toistaiseksi. (Linna & Leppänen 2007, 269). Ehdotonta aikarajaa maksusuunnitelmalle ei ole. Velkojan on kuitenkin saatava saatavansa kohdullisessa ajassa (Ranta 2012). Jos maksusuunnitelman perusteena olevat olosuhteet muuttuvat, suunnitelmaa on muutettava (UK 4: 56 - 58). Palkan ulosmittauksen helpotukset (UK 4: 51 - 53), esimerkiksi vapaakuukaudet, kuuluvat myös maksusuunnitelmaan. Maksusuunnitelmaa käytettäessä ulosottoon maksettavien määrien oikeellisuudesta huolehtii velallinen itse. Tämän kontrolloimiseksi kihlakunnanulosottomies vaatii velalliselta vähintään kerran vuodessa selvityksen tulopohjaan kuuluvista tuloista ja etuuksista. Ensimmäisen kerran selvitys on esitettävä maksusuunnitelmaa tehtäessä. Jos velallinen ei noudata maksusuunnitelmaa tai ei esitä selvitystä tuloistaan ja etuuksistaan, kihlakunnanulosottomies voi päättää maksusuunnitelman raukeamisesta. Lisäksi hän voi ulosmitata palkan välittömästi. (Linna & Leppänen 2007, 269). Näin ei kuitenkaan saa toimia, jos laiminlyöntiin on hyväksyttävä syy tai se on merkitykseltään vähäinen (UK 4:59.2). Hyväksyttävyyteen ei ole asetettu ehdottomia rajoja, mutta lähtökohtaisesti hyväksyttäviä syitä maksusuunnitelman laiminlyöntiin ei ole. (Ranta, 2012). Kihlakunnanulosottomies voi kuitenkin joissakin tapauksissa katsoa hyväksyttäväksi esimerkiksi sairauteen liittyvän laiminlyönnin taikka sen, että velallinen ei ole saanut toimeksiantajaltaan sovittua summaa, joka vaikuttaa velallisen maksukykyyn. (Huttunen 2012). Jos velallinen ei noudata maksusuunnitelmaa, kihlakunnanulosottomies tilaa kyseisen velallisen pankkitiedot. Velalliselle lähetetään maksukehotus tai palkanulosmittauksen ennakoilmoitus. Jos velalliselle on tehty turvaava ulosmittaus, lähetetään uhkaus omaisuuden realisoinnista (Aarnio 2012). Jos velallinen maksaa tai ottaa yhteyttä, maksusuunnitelmaa voidaan jatkaa (Huttunen 2012). Ennen maksusuunnitelman lakkauttamista kihlakunnanulosottomiehen on kuultava velallista (UK 3:32). Jo maksusuunnitelmaa laadittaessa velalliselle kerrotaan tarkasti, mitä siitä seuraa, jos maksusuunnitelmaa ei noudata (Huttunen 2012).

Maksusuunnitelman varmistamiseksi voidaan tarvittaessa tehdä turvaava ulosmittaus (UK 4:62). Turvaava ulosmittaus tarkoittaa käytännössä sitä, että velalliselle annetaan aikaa hoitaa velka ilman omaisuuden realisointia (Aarnio 2012). Turvaavaa ulosmittausta on perusteltu käyttäen etenkin silloin, kun maksusuunnitelma on pitkäaikainen. Se tehdään silloin, kun velalliselta löytyy ulosmittauskelpoista omaisuutta ja hänellä on velkaa vähintään useita tuhansia (Aarnio 2012). Jos velkojen kokonaissaldo on vähintään 10 000 euroa, turvaava ulosmittaus tulisi tehdä aina. (Ranta, 2012). Turvaavan ulosmittauksen on oltava tarkoituksenmukainen (Aarnio 2012) ja siinä on huomioitava suhteellisuusperiaate (Ranta 2012). Jos ulosmitataan esimerkiksi asunto, mutta velka olisi kertynyt maksetuksi maksusuunnitelman kautta, on

menetelty virheellisesti (Ranta 2012). Turvaava ulosmittaus on toimitettava siten, ettei se aiheuta velalliselle suurempaa haittaa, kuin sen tarkoitus vaatii (UK 1:19). Esimerkiksi irtain esine, kuten velallisen henkilöauto, on yleensä jätettävä velallisen haltuun ja käyttöön. Jos velallinen ei kykene maksamaan velkojaan ennen maksusuunnitelman määräajan umpeutumista, turvaavasti ulosmitattu omaisuus realisoidaan. Realisointi toimitetaan myös silloin, jos velallinen ei noudata maksusuunnitelmaa tai hänen velkansa kasvaa koko ajan (Aarnio 2012). Omaisuutta ei tosin saa myydä, jos palkan välitöntä ulosmittausta voidaan pitää hakijan kannalta riittävänä. (Linna & Leppänen 2007, 271). Turvaavasti ulosmitattu omaisuus realisoidaan todellisuudessa vain harvoin. Tavallisesti velallinen maksaa velkansa ja turvaava ulosmittaus peruutetaan (Huttunen 2012).

3.7 Maksuohjelma

Maksusuunnitelman rinnalla käytetään maksuohjelmaa, joka eroaa vain pieneltä osin maksusuunnitelmasta. Kun maksusuunnitelma tehdään palkan ulosmittauksen sijaan, maksuohjelma tehdään silloin, kun velallisella ei varsinaista palkkaa ole. Maksuohjelma voidaan tehdä silloin, kun velallinen on maksuhaluinen ja -kykyinen. Velallisen on pystyttävä maksamaan velkansa kohtuullisessa ajassa. Maksuohjelma on kihlakunnanulosottomiehen ja velallisen välinen sopimus velkojen maksusta. Maksuohjelmia laaditaan muun muassa työttömille ja yrittäjille. Velallisella on usein esimerkiksi pienet tai epäsäännölliset tulot, mutta hän haluaa maksaa velkansa (Aarnio 2012). Velalliset eivät tavallisesti halua luottohäiriömerkintää varattomuudesta, mikä vaikuttaa siihen, että he haluavat maksaa. Velallisen on kuitenkin kyettävä selvittämään, miten hän pystyy maksamaan kaikki velkansa. Tarkoitus on aina saada perittyä kaikki. (Huttunen 2012). Ei ole tarkoituksenmukaista tehdä maksuohjelmaa vain sen takia, että velallisen luottotiedot pysyvät (Aarnio 2012). Maksuohjelmaa käytetään myös esimerkiksi haastettavien sakkojen maksussa. Haastettava sakko tarkoittaa sitä, että jos velallinen ei maksa sakkoaan tiettyyn eräpäivään mennessä, se muunnetaan vankeudeksi. Jotta velallinen pystyy maksamaan sakon välttääkseen vankeustuomion, voidaan sopia aikataulusta, jona aikana sakko tulee maksetuksi osissa (Aarnio, 2012). Toisin kuin maksusuunnitelmia, maksuohjelmia on säännelty laissa vain väljästi. Tämän takia on tärkeää, että myös niiden toimivuutta seurataan tarkasti. Vaikka varsinaisia raameja maksuohjelmille ei ole, niiden käytössä huomioidaan samat ulosoton periaatteet, kuten asianmukaisuuden periaate, kuin maksusuunnitelmissakin. Kihlakunnanulosottomiehen on dokumentoitava Uljas-tietojärjestelmään ”muut velallisselvitystiedot”-välilehdelle, että velallisella on maksuohjelma. Maksuohjelmat tarkastetaan maksusuunnitelmien lailla kerran kuukaudessa.

Maksuohjelmat ovat toisinaan ongelmallisia. Etenkin juristien velallisten maksuohjelmat ovat hankalia. Ne ovat ongelmallisia ensinnäkin siksi, koska velat ovat usein suuremmat kuin luonnollisilla velallisilla. Lisäksi juridiset velalliset haluavat sopia maksuohjelmasta esimerkiksi

pysyäkseen ennakkoperintäkisterissä. On vaikeaa selvittää, onko maksuohjelma realistinen. Luonnollisella henkilöllä motivaationa maksaa velkojaan ja solmia maksuohjelma voi olla esimerkiksi se, että velallinen pyrkii välttämään luottotietojensa menettämisen. Luottotietojen menettämisen pelko ei kuitenkaan yksinomaan oikeuta maksuohjelman solmimiseen, vaan velallisen on kyettävä selvittämään, mistä hän saa rahaa pystyäkseen noudattamaan maksuohjelmaa. (Huttunen 2012). Luottohäiriömerkintä tulee velalliselle silloin, kun kihlakunnanulosottomies toteaa hänet varattomaksi. Velallisen ulosottoasialle ei ole kertynyt täyttä suoritusta ja sen vireilläolo päättyy. Velkojalle lähetetään tällöin varattomuusestetodistus. Kihlakunnanulosottomiehen on todettava velallinen varattomaksi silloin, kun ulosoton kulut vievät liian suuren osan velallisen maksamista velkojen lyhennyksistä.

4 Maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seuranta sekä saadut tulokset

Opinnäytetyöhöni liittyen tein harjoitteluajanani koonnin koko viraston voimassaolevista maksusuunnitelmista ja -ohjelmista sekä tilastoin ja raportoin tulokset. Jatkossa kutsun maksusuunnitelmia ja -ohjelmia vain maksusuunnitelmiksi ymmärrettävyyden helpottamiseksi. Tarkastelin maksusuunnitelmia useista eri näkökulmista. Selvitin, toimivatko maksusuunnitelmat ja tehdäänkö toimimattomille maksusuunnitelmille toimenpiteitä kahden kuukauden aikana siitä, kun velallinen on jättänyt maksamatta kuukausittaisen maksunsa. Lisäksi tarkastelin sitä, minkä kokoisia velallisten kokonaisvelat ovat ja kuinka pitkät kertymäennusteet veloilla ovat. Selvitin myös kuinka paljon turvaavia ulosmittauksia tehdään ja kuinka paljon niitä tehdään velallisille, joiden kokonaisvelkojen kertymäennuste on vähintään kaksi vuotta. Lisäksi tarkastelukohteena oli se, dokumentoivatko kihlakunnanulosottomiehet tarpeeksi tietoja Uljas-tietojärjestelmän ”muut velallisselvitystiedot”-välilehdelle.

Maksusuunnitelmien tarkastus tehdään, kun kuukausittainen raportti avoimista maksusuunnitelmista tulostuu. Aloitin maksusuunnitelmien tarkastamisen kesäkuun raporteista. Kävin läpi kaikki täytäntöönpano-osastot lukuun ottamatta osasto seitsemää (7) eli erikoisperintää. Erikoisperintä-osaston lisäksi jätin tarkastelun ulkopuolelle maksusuunnitelmat, jotka olivat niin uusia, ettei yhtään kertymää ollut vielä kerinnyt tulla. Maksusuunnitelmia oli ensimmäisellä osastolla 307, toisella 282, kolmannella 306, neljännellä 245, viidennellä 243, kuudennella 442 ja kahdeksannella 355 kappaletta, yhteensä 2180.

4.1 Maksusuunnitelmien ja -ohjelmien toimivuus

Maksusuunnitelmien toimivuutta kuvaavat kolme eri saraketta: maksaa sovitun suunnitelman mukaisesti, maksaa vähemmän kuin sovitettu ja maksusuunnitelma ei toimi. ”Maksaa sovitun suunnitelman mukaisesti” tarkoittaa sitä, että velallinen maksaa kuukausittain summan, joka on maksusuunnitelmaa tehtäessä sovitettu. Tähän sarakkeeseen olen jaotellut myös ne, jotka

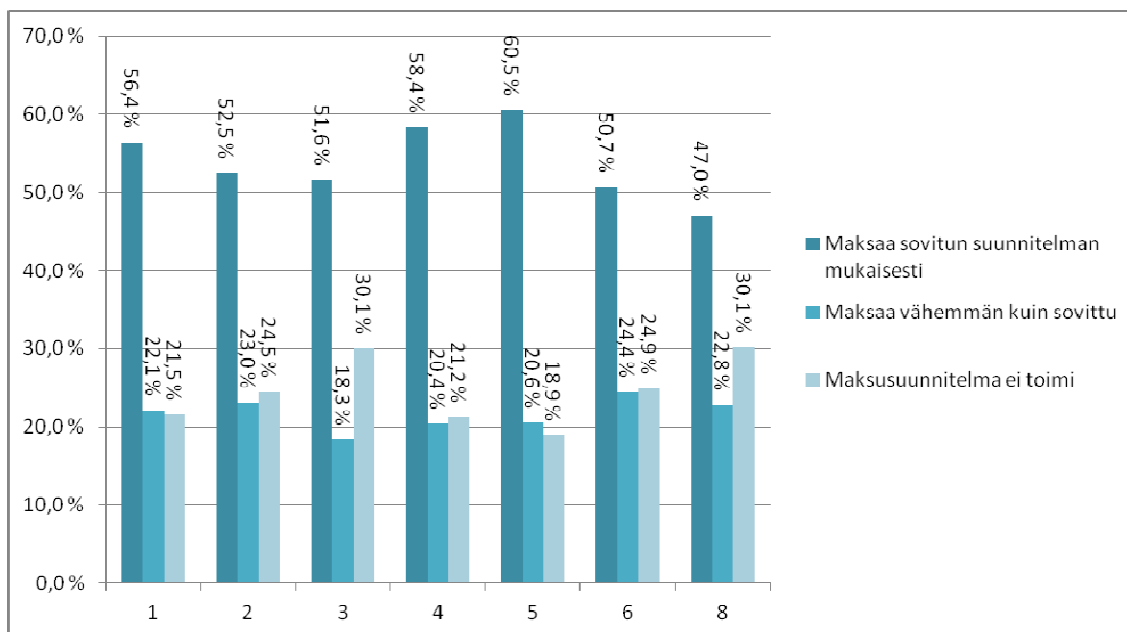
eivät välttämättä ole maksaneet joka kuukausi, mutta jotka ovat maksaneet rästiin jääneet kuukaudet jonkin toisen kuukauden yhteydessä. Olen siis katsonut, että sovitun suunnitelman mukaisesti maksavat ne, jotka ovat maksaneet tarkasteluhetkeen mennessä vähintään sen verran, mitä siihen mennessä maksusuunnitelmassa sovitulla summalla olisi kertynyt.

Sarakkeeseen ”maksaa vähemmän kuin sovittu” olen jaotellut ne, jotka maksavat kuukausittain, mutta summa on pienempi kuin sovittu sekä ne, jotka maksavat oikean suuruisen summan, mutta ovat jättäneet joskus välissä tai väleissä kuukauden tai useamman kuukauden kokonaan maksamatta. Maksamaton kuukausi tarkoittaa sitä, että maksamattomuuteen ei ole ollut kihlakunnanulosottomiehen lupaa, tai ainakaan muissa velallisselvitystiedoissa ei ole ollut asiasta merkintää.

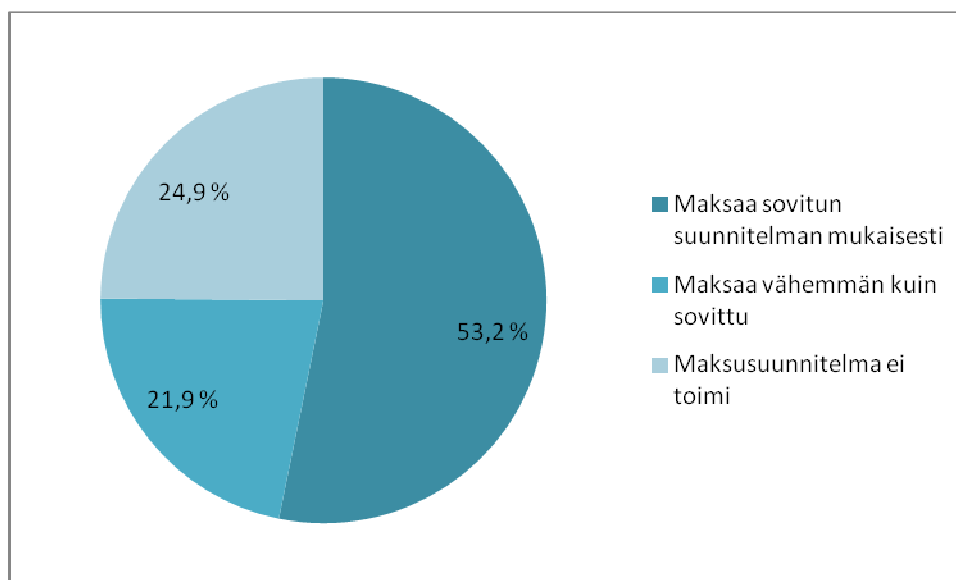
”Maksusuunnitelma ei toimi” -sarakkeeseen olen jaotellut ne, jotka eivät maksa ollenkaan. Maksua ei siis ole tullut joko useaan kuukauteen, tai viimeisintä maksua ei ole maksettu. Toimimattomaksi olen katsonut myös ne, joista on tullut viimeisin maksu, mutta sitä ennen maksuissa on ollut pitkä väli. Olen katsonut, että toimimaton maksusuunnitelma on sellainen, josta on kertynyt vähemmän kuin puolet siitä, mitä maksusuunnitelmassa sovitulla summalla olisi tarkasteluhetkeen mennessä kertynyt. Toimimattomaksi olen jaotellut myös maksusuunnitelmat, joissa sovittu kuukausittainen summa on 0,00 euroa.

Osasto	Maksaa sovitun suunnitelman mukaisesti	Maksaa vähemmän kuin sovittu	Maksusuunnitelma ei toimi	Yhteensä
1	173	68	66	307
2	148	65	69	282
3	158	56	92	306
4	143	50	52	245
5	147	50	46	243
6	224	108	110	442
8	167	81	107	355
Yhteensä	1160	478	542	2180

Taulukko 1: Maksusuunnitelmien toimivuus

Kuvio 1: Maksusuunnitelmien toimivuus osastoittain

Kuvio 2: Maksusuunnitelmien toimivuus (osastot yhteensä)

Tulokset osoittavat, että vain hieman yli puolet (53,2 %) velallisista maksaa sovituksen suunnitelman mukaisesti. Toimimattomia maksusuunnitelmia on noin neljäsosa (24,9 %). Tämä kertoo siitä, että velallisilla on vaikeuksia noudattaa maksusuunnitelmaa täsmällisesti. Vastuu siitä, että kuukausittainen lyhennys tulee maksetuksi, on velallisella itsellään. Tällöin kiusaus sille, että jättää toisinaan maksamatta kokonaan tai maksaa hieman vähemmän, on ilmeisesti joillekin liian suuri. On tosin huomioitava, että ”maksaa vähemmän kuin sovittu” -sarakeessa on velallisia, joilta on jäänyt esimerkiksi vain yhden (1) kuukauden maksu väliin tai he ovat maksaneet esimerkiksi vain yhtenä (1) kuukautena liian vähän. He siis pääsääntöisesti noudattavat maksusuunnitelmaa, ja laiminlyönti on siihen nähden melko vähäinen. Yhtenä kuukau-

tena tapahtuva laiminlyönti ei vielä horjuta maksusuunnitelman toteutumista merkittävästi, jos maksusuunnitelmaa noudatetaan taas jatkossa täsmällisesti. Melko vähäinenkin laiminlyönti on kuitenkin laiminlyönti; velallinen ei ole saanut lupaa maksuvapaaseen kuukauteen tai lupaa maksaa vähemmän. Koska velallinen ei ole ottanut yhteyttä kihlakunnanulosottomieheen ja sopinut etukäteen maksuvapaasta kuukaudesta tai pienemmästä kertasuorituksesta, herää vahva epäily, että velallisella ei ole ollut erittäin pätevää syytä laiminlyöntiin. Jos erittäin pätevä syy löytyy, on väliaikainen helpotus monesti neuvoteltavissa. Suurin ongelma näissä vähäisissä laiminlyönneissä on mielestäni se, että ne saattavat olla alku suuremmalle laiminlyönnille. Jos velallinen laiminlyö maksusuunnitelman yhtenä kuukautena ja hän huomaa, että asiaan ei puututa millään tavalla, kiusaus laiminlyödä maksusuunnitelmaa jatkossakin voi olla suuri. Kun laiminlyöntejä kertyy useita, se vaikuttaa jo selvästi maksusuunnitelman toteutumiseen. Velat eivät kerry suunnitellussa ajassa maksetuksi ja korkokulut kasvavat. Velallinen on jättänyt omaan käyttöönsä sellaista rahaa, joka kuuluisi velkojalle. ”Maksaa vähemmän kuin sovittu” -saraketta tarkastellessa on tosin huomioitava myös se, että joukossa mahdollisesti saattaa olla tapauksia, jossa maksuvapaasta kuukaudesta tai pienemmästä kertasuorituksesta on sovittu, mutta kihlakunnanulosottomies on jättänyt tiedon dokumentoimatta. Tällöin kukaan muu kuin kihlakunnanulosottomies itse ei saa sitä tietoa, että kyseisestä helpotuksesta on sovittu, jolloin muiden työntekijöiden silmissä tilanne vaikuttaa siltä, että velallinen on laiminlyönyt maksusuunnitelman noudattamisen, vaikka näin ei todellisuudessa olisikaan. ”Maksusuunnitelma ei toimi” -saraketta tarkastellessa on huomioitava se, että tähän sarakeeseen on laskettu maksusuunnitelmat, joissa sovittu kuukausittainen summa on 0,00 euroa. Tällaiset maksusuunnitelmat saattavat todellisuudessa toimia täysin sovittun mukaisesti, mutta kihlakunnanulosottomies on tallentanut maksusuunnitelman tiedot Uljas-tietojärjestelmään puutteellisesti. Tilanne voi johtua esimerkiksi siitä, että velallisella on epäsäännölliset tulot, jolloin tarkkaa kuukausittaista summaa ei voida sopia. Tällöin kihlakunnanulosottomies saattaa tallentaa maksusuunnitelman kuukausittaiseksi summaksi 0,00 euroa, sillä järjestelmä vaatii summaksi jonkun luvun. Kihlakunnanulosottomiehen pitäisi kuitenkin lisätä muihin velallisselvitystietoihin selitys, miksi summa on 0,00 euroa.

Kun maksusuunnitelma laaditaan, kuukausittain maksettavan summan on vastattava velallisen maksukykyä. Maksukykyyn vaikuttavat kuukausittaiset tulot sekä elätettävien määrä. Maksusuunnitelman summan tulisi olla saman, kuin mitä palkan ulosmittauksella saataisiin, mutta todellisuudessa siitä voidaan poiketa, jos asianosaiset siihen suostuvat. Tällaisen helpotuksen taustalla on ajatus, että on tuottavampaa antaa velallisen maksaa velkansa esimerkiksi vuodessa pois pienempinä suorituksina, kuin periä suurempaa summaa, jolloin on myös suurempi riski sille, että velallinen laiminlyö suunnitelman noudattamisen. Kun maksusuunnitelma on tehty, sen noudattamista seurataan joka kuukausi. Seuranta kuuluu toimistohenkilölle. Se, että seuranta kuuluu toimistohenkilölle, on ulosoton laadun varmistusta. Kun toimistohenkilö huomaa, että jokin maksusuunnitelma ei toimi, sovittu kuukausittainen summa ei tunnu vas-

taavan velallisen maksukykyä tai on jotain muuta huomautettavaa, hän välittää tiedon kihlakunnanulosottomiehelle. Kihlakunnanulosottomiehen tulee toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Jos maksusuunnitelma ei toimi, eli velallinen ei noudata sitä, kihlakunnanulosottomies voi lakkauttaa maksusuunnitelman ja ulosmitata palkan välittömästi. Näin ei tosin saa toimia, jos velallisella on laiminlyöntiin hyväksyttävä syy, tai laiminlyönti on merkitykseltään vähäinen. Jos kihlakunnanulosottomies aikoo lakkauttaa maksusuunnitelman, hänen on kuultava velallista ennen päätöksentekoa. Jos maksusuunnitelman ohella on tehty turvaava ulosmittaus, omaisuus voidaan myydä. Omaisuutta ei kuitenkaan saa myydä silloin, jos palkan ulosmittausta voidaan pitää hakijan kannalta riittävänä. Jos turvaavaa ulosmittausta ei ole tehty, on otettava rekisterikyselyiden kautta selvää, onko velallisella ulosmitattavaa omaisuutta. Jos velallisella ei ole ulosmitattavaa omaisuutta eikä palkkaa tai vastaavaa tuloa, hänet on todettava varattomaksi. Jos velallinen noudattaa maksusuunnitelmaa osittain eli suorituksia kertyy, mutta hän maksaa sovittua vähemmän, on tehtävä ratkaisu sen välillä, lakkautetaanko maksusuunnitelma vai jatketaanko sitä. Ratkaisuun vaikuttaa paljolti se, minkä suuruinen velallisen kokonaissaldo on, ja kuinka pitkä velkojen kertymäennuste on. Jos kyse on pienestä, muutaman sadan tai muutaman tuhannen euron velasta, joka kertyy maksetuksi vuoden sisällä, laiminlyönti voidaan katsoa vähäiseksi, eikä maksusuunnitelmaa ole syytä lakkauttaa. Jos taas on kyse kuukausittaiseen summaan nähden suuresta velasta, jonka maksamiseen kuluisi kuukausittainkin maksettuna vähintään kaksi vuotta, laiminlyöntiä voidaan pitää vakavampana. Mitä pitemmäksi kokonaissaldon kertymäennuste kasvaa, sitä suurempi on myös riski sille, ettei velka kerry kokonaan maksetuksi, ennen kuin se vanhenee. Tällöin maksamattomat velat koituvat velkojan tappioksi. Velkojan edun lisäksi on myös velallisen etu, että velka tulee mahdollisimman nopeasti maksetuksi, sillä mitä pitempään maksamiseen kuuluu aikaa, sitä enemmän velallinen joutuu maksamaan korkoja. Jos kihlakunnanulosottomies katsoo, että on velkojan ja velallisen etu tehdä palkan ulosmittaus, hän voi lakkauttaa maksusuunnitelman. Hän voi päätyä maksusuunnitelman purkamiseen silloinkin, kun velallinen sitä vastustaa, sillä velallinen on itse rikkonut sääntöjä jättämällä osan suorituksistaan hoitamatta.

Jos velallinen maksaa sovitun suunnitelman mukaisesti eli maksusuunnitelma toimii, kihlakunnanulosottomiehen on tiettyjen edellytysten täytyttyä myönnettävä hänelle kaksi vapaakuukautta vuosittain. Vapaakuukausien myöntäminen edellyttää velallisen pyyntöä, mutta kihlakunnanulosottomiehen on myös tarpeen tullen otettava itse asia puheeksi. Jos velallisen kokonaissaldo on suuri, ulosmitattavaa omaisuutta on etsittävä rekisterikyselyiden kautta siitkin huolimatta, että maksusuunnitelma toimii. Myös velallisen verotustiedot tilataan vuosittain ja tarkistetaan, onko kuukausittain maksettavaa summaa tarpeen muuttaa.

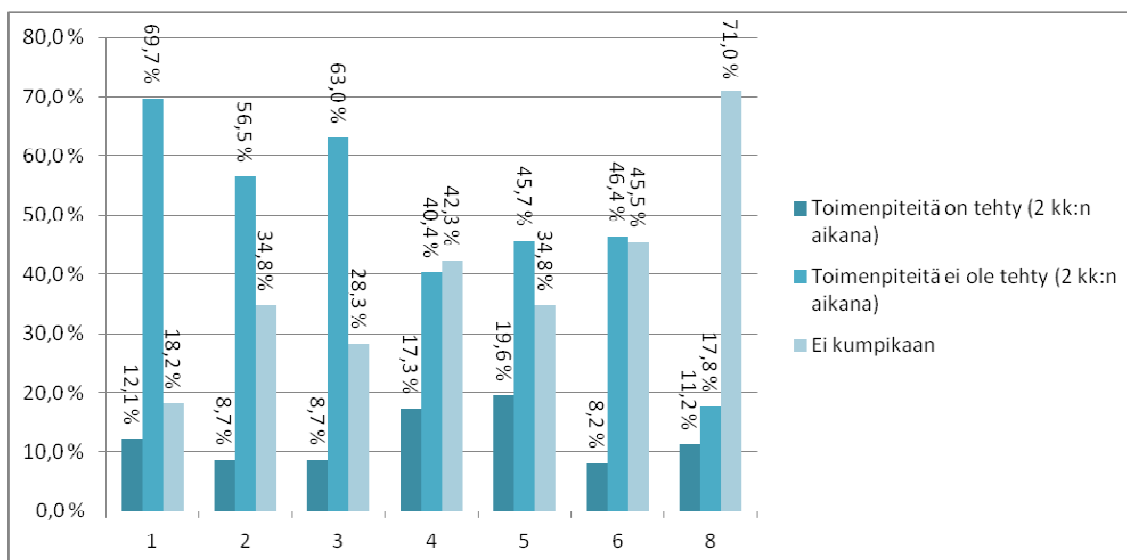
4.2 Maksusuunnitelmat ja -ohjelmat, jotka eivät toimi

Otin seuraavassa vaiheessa tarkasteltavaksi pelkästään toimimattomat maksusuunnitelmat ja selvitin, tehdäänkö niille toimenpiteitä kahden (2) kuukauden aikana maksamatta jättämisestä. Jos esimerkiksi viimeisin maksu on tullut helmikuun 15. päivä, kaksi kuukautta lasketaan maaliskuun viidennestätoista (15.) päivästä. Kaksi kuukautta on tällöin kulunut 15.5. Toimenpiteeksi olen katsonut esimerkiksi palkan ulosmittaukseen liittyvän maksukiellon, muun ulosmittauksen tai sopimuksen siitä, miten velallinen aikoo lopun velkansa hoitaa. Toimenpiteeksi en ole katsonut esimerkiksi sitä, että on katsottu ajoneuvotietojärjestelmä (ATJ) tai kiinteistötietojärjestelmä (KTJ). Olen kiinnittänyt huomiota erityisesti siihen, voidaanko muiden velallisselvitystietojen perusteella tehdä johtopäätös, että toimimattomuus on huomattu, ja että asialle tehdään aktiivisesti jotain. Muista velallisselvitystiedoista pitää löytyä tieto siitä, mitä aiotaan seuraavaksi tehdä.

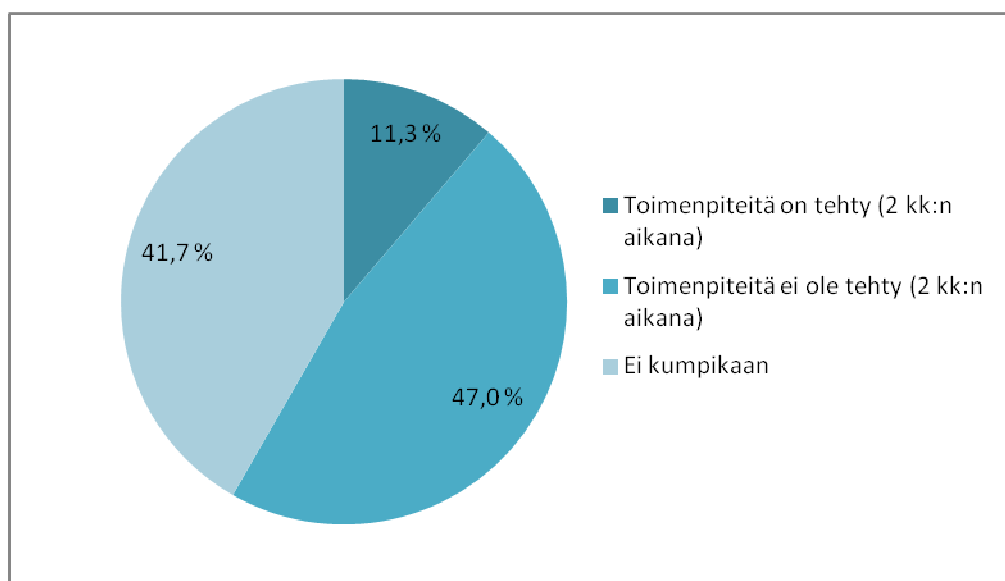
”Ei kumpikaan” -sarakeeseen olen jaotellut tapaukset, joista en ole voinut katsoa toimenpiteitä. Tällaisia ovat olleet ne, joissa viimeisin maksu on tullut toukokuussa tai kesäkuussa. Kaksi kuukautta ei ollut tullut tarkasteluhetkellä täyteen, sillä kesäkuun maksamatta jättämisestä kaksi kuukautta on kulunut elokuussa ja heinäkuun maksamatta jättämisestä kaksi kuukautta on kulunut syyskuussa. ”Ei kumpikaan” -sarakeessa ovat myös ne, joilta on tullut viimeisin kertymä, mutta joiden maksusuunnitelmassa on summa 0,00 euroa sekä ne, joilta on tullut viimeisin kertymä, mutta velkoja on kertynyt maksetuksi vähemmän kuin puolet siitä, mitä maksusuunnitelmassa sovitulla summalla olisi tarkasteluhetkeen mennessä kertynyt.

Osasto	Yhteensä	Toimenpiteitä on tehty (2 kk:n aikana)	Toimenpiteitä ei ole tehty (2kk:n aikana)	Ei kumpikaan
1	66	8	46	12
2	69	6	39	24
3	92	8	58	26
4	52	9	21	22
5	46	9	21	16
6	110	9	51	50
8	107	12	19	76
Yhteensä	542	61	255	226

Taulukko 2: Maksusuunnitelmat, jotka eivät toimi (osastoittain)

Kuvio 3: Maksusuunnitelmat, jotka eivät toimi (osastoittain)

Kuvio 4: Maksusuunnitelmat, jotka eivät toimi (osastot yhteensä)

Toimenpide on tehty toimimattomista maksusuunnitelmista vain 11,3 prosentille, ja lähes puolelle (47 %) toimenpiteitä ei ole tehty kahden kuukauden aikana. Se kertoo, että reagointi toimimattomiin maksusuunnitelmiin on melko hidasta. Uskon, että hieman heikolta näyttävä tulos selittyy kuitenkin osaksi sillä, että kihlakunnanulosottomiehet eivät välttämättä ole dokumentoineet kaikkia toimiaan muihin velallisselvitystietoihin. Tällöin tilanteesta saa helposti sellaisen kuvan, että toimimattomaan maksusuunnitelmaan ei ole reagoitu ollenkaan tai tarpeeksi tehokkaasti, vaikka todellisuudessa on. Kyseessä voi olla esimerkiksi tilanne, jossa kihlakunnanulosottomies on ottanut yhteyttä velalliseen, ja he ovat sopineet maksuajasta velallisen väliaikaisesti heikentyneen taloudellisen tilanteen takia. Väliaikaisesti heikentynyt ta-

loudellinen tilanne voi johtua esimerkiksi lomautuksesta. On voitu sopia, että velallinen jatkaa maksusuunnitelmaa muutaman kuukauden kuluttua, kun taloudellinen tilanne on taas ennallaan. Kyseessä voi myös olla esimerkiksi tilanne, jossa kihlakunnanulosottomies yrittää parhaillaan selvittää velallisen työnantajaa, jotta voisi lähettää tälle maksukiellon. Katson kuitenkin, että silloin kun maksusuunnitelma ei toimi, muista velallisselvitystiedoista on löydettävä tieto toimenpiteistä. Toimenpiteeksi riittää tieto siitä, mitä selvitetään parhaillaan tai mitä on selvitetty, mutta pääasia on, että kihlakunnanulosottomiehen lisäksi muutkin työntekijät huomaavat, että tapaus on työn alla. Lisäksi tärkeää on, että toimenpide ei ole esimerkiksi yksittäinen rekisterikyselyn päivitys, vaan aktiivista ja laajaa tilanteen selvittelyä. Mielestäni ei ole oikein, jos maksusuunnitelmaa vain seurataan muutama kuukausi, jos se ei näytä toimivan. Seuraamisen sijasta on tehtävä jotain sen edistämiseksi, että jos maksusuunnitelma joudutaan lakkauttamaan, seuraava toimenpide on jo tiedossa.

Tuloksia pohdittaessa on otettava huomioon, että melko suuri osa, 41,7 %, on jaoteltu ”ei kumpikaan” -sarakeeseen. ”Ei kumpikaan” -sarakeessa on tapauksia, joihin en ole voinut ottaa kantaa, onko toimenpiteitä tehty tutkitulla aikavälillä vai ei. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi ne, joissa maksamatta jättämisestä on kulunut alle kaksi (2) kuukautta. Tällöin ole voinut ottaa kantaa siihen, onko toimenpiteitä tehty kahden (2) kuukauden kuluessa, mutta nämäkin tapaukset aikanaan jakautuvat niihin, joille on tehty toimenpiteitä ja niihin, joille ei ole tehty.

Kun maksusuunnitelma ei toimi, on tärkeää, että se huomataan ja että siihen puututaan. Maksusuunnitelman noudattaminen on velallisen itsensä vastuulla ja jos hän ei sitä noudata, kihlakunnanulosottomiehen on otettava muut keinot käyttöön tämän niin kutsutun pehmeän perintätavan tilalle. Ennen kuin kihlakunnanulosottomies voi lakkauttaa maksusuunnitelman, hänen on kuultava velallista. Jos velallisella on laiminlyöntiin hyväksyttävä syy tai laiminlyönti on merkitykseltään vähäinen, maksusuunnitelmaa ei saa lakkauttaa. Jos edellytykset täyttyvät ja kihlakunnanulosottomies päätyy lakkauttamaan maksusuunnitelman, tavallisesti tilalle tehdään palkan ulosmittaukseen liittyvä maksukiello. Maksukiello lähetetään taholle, jolta velallinen saa tuloja, kuten työnantajalle tai eläkkeen maksajalle. Maksukiellon saajan on huolehdittava, että jatkossa tietty osa velallisen tuloista tilitetäänkin suoraan ulosottovirastolle. Näin vastuu siitä, että velkoja lyhennetään säännöllisesti, siirtyy velalliselta maksukiellon saajalle. Maksukiellon saajalla on velvollisuus noudattaa maksukielloa. Mikäli hän ei sitä noudata, kihlakunnanulosottomies lähettää tälle selvityspyynnön ja viime kädessä ulosmittaa velkojen lyhennykset suoraan maksukiellon saajalta.

Jos maksusuunnitelman ohella on tehty turvaava ulosmittaus, omaisuus voidaan myydä, mikäli velallinen ei noudata suunnitelmaa. Omaisuutta ei kuitenkaan saa myydä silloin, jos palkan ulosmittausta voidaan pitää hakijan kannalta riittävänä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä,

että jos kyseessä on pieni velka ja se kertyisi palkasta kohtalaisessa ajassa, ei omaisuutta voida myydä. Olisi kohtuutonta, jos esimerkiksi auto tai asunto myytäisiin muutaman sadan tai tuhannen euron velan takia. Myytävän omaisuuden arvon tulee siis aina olla kohtuullinen suhteessa velkojen määrään. Jos turvaavaa ulosmittausta ei ole tehty, on otettava rekisterikyselyiden kautta selvää, onko velallisella ulosmitattavaa omaisuutta. Jos velallisella ei ole ulosmitattavaa omaisuutta eikä palkkaa tai vastaavaa tuloa, hänet on todettava varattomaksi. Tällöin velallisen luottotietoihin tulee merkintä. Velkoja voi lähettää asian ulosottoon uudelleen perittäväksi viiden vuoden kuluessa siitä, kun asia on palannut varattomuusesteellä. Asia voidaan lähettää aina uudelleen täytäntöön pantavaksi niin kauan, kun ulosoton määräaikaus ei ole kulunut umpeen. Tavallisesti määräaika on 15 vuotta velallisen ollessa yksityishenkilö. Jos velallinen on juridinen henkilö, määräaika ei ole ollenkaan.

Sen lisäksi, että toimimattomalle maksusuunnitelmalle on tehtävä toimenpiteitä, on myös tärkeää, että toimenpiteisiin ryhdytään ripeästi. Maksusuunnitelmia seurataan joka kuukausi, joten suunnitelman laiminlyönti pitäisi huomata heti laiminlyönnin jälkeisenä kuukautena. Toimistohenkilö, joka maksusuunnitelmat tarkastaa, välittää kihlakunnanulosottomiehelle tiedon jo yhdestä laiminlyödyistä maksusta. Sen jälkeen toimenpiteet ovat täysin kihlakunnanulosottomiehen vastuulla. Hänen on otettava selvää velallisen tuloista ja omaisuudesta. Tiedot velallisen omaisuudesta saadaan rekisterikyselyiden kautta. Kyselyt tehdään muun muassa ajoneuvotietojärjestelmään, kiinteistötietojärjestelmään, väestötietojärjestelmään sekä yritystietojärjestelmään. Vastauksia ei tarvitse odottaa, vaan ne saadaan saman tien kun rekisterikysely tehdään. Kihlakunnanulosottomies voi tilata myös perukirjan, mikäli velallisen oletetaan olevan perinnönsaajana kuolinpesässä. Perukirjan saapuminen vie päiviä, ellei viikkoja. Tiedot velallisen tuloista saadaan tilaamalla viimeisimmät verotustiedot sekä tekemällä pankkitiedusteluja. Vastaukset saapuvat muutaman päivän kuluessa. Kihlakunnanulosottomies pääsee tutkimaan myös velallisen tilitietoja. Tilitiedoista hän näkee, saako velallinen tuloja jostain ja jos saa, niin keneltä.

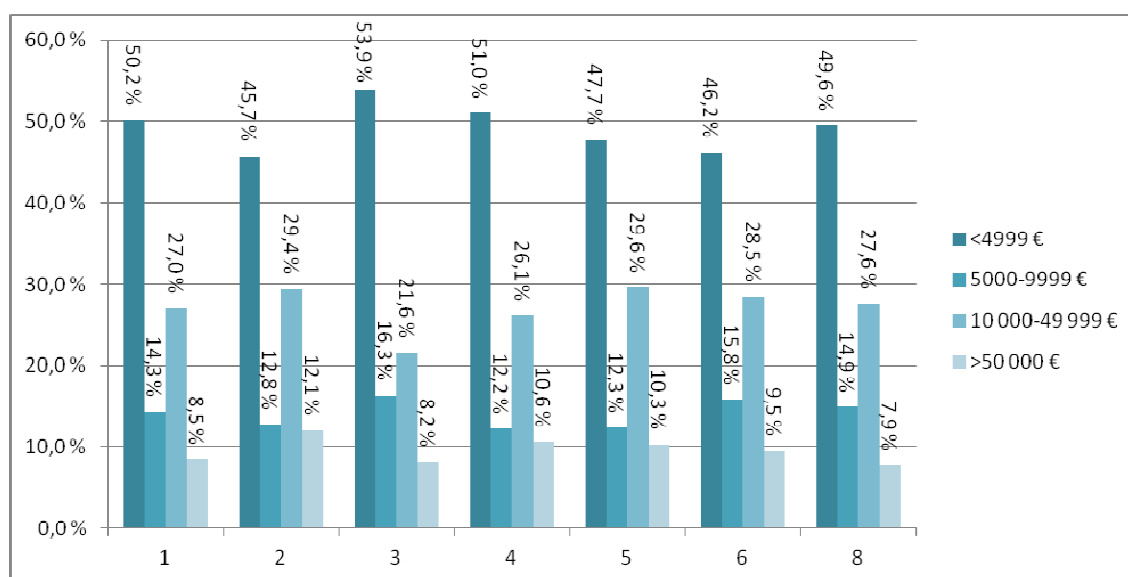
Erilaisten kyselyiden ja tiedusteluiden vastauksien saapumiseen menee korkeintaan muutama viikko aikaa, joten sen takia valitsin raportissani kaksi (2) kuukautta ajaksi, jolloin toimenpiteiden pitäisi olla tehtynä. Osa toimimattomaksi katsomistani maksusuunnitelmista oli sellaisia, että velallinen maksoi velkaansa säännöllisesti, mutta tarkkaa summaa ei ollut sovittu tai kihlakunnanulosottomies oli tallentanut sen koneelle virheellisesti, jolloin järjestelmä ilmoitti maksusuunnitelman kuukausittaiseksi summaksi nolla (0) euroa. Kyseessä saattoi olla myös maksuohjelma. Osa toimimattomista suunnitelmista tai ohjelmista toimii siis sovitusti, mutta ne ovat niin sanotusti kauneusvirheellisiä eli toimistohenkilön näkökulmasta tietoa ei ole tarpeeksi. Tällaiset jaottelin ”ei kumpikaan” -sarakeeseen, sillä niistä ei toimenpiteitä tarvinnut löytyäkään.

4.3 Kokonaisvelka ja kertymäennuste

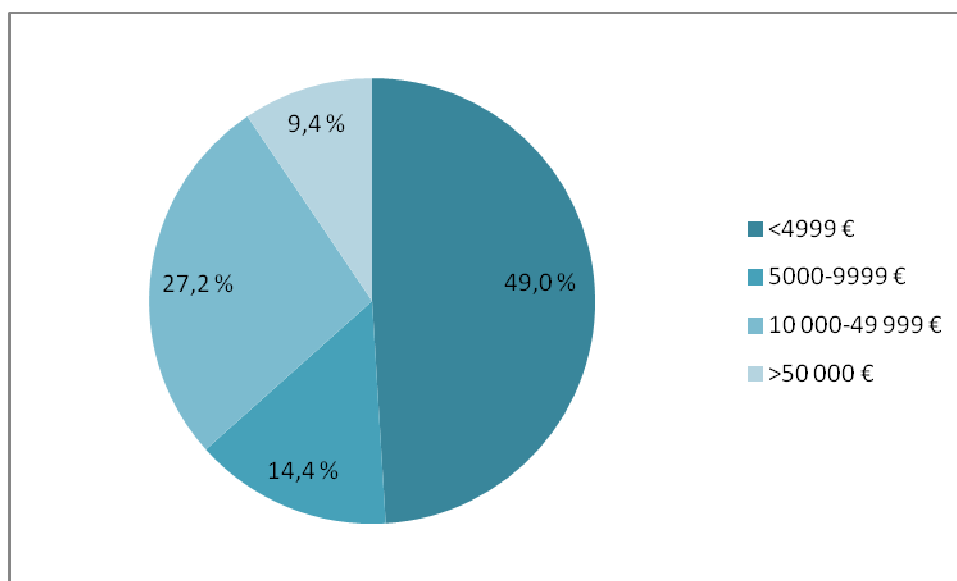
Velallisten kokonaisvelat jaoin neljään eri sarakkeeseen: enintään 4 999 euroa, 5000 - 9999 euroa, 10 000 - 49 999 euroa ja vähintään 50 000 euroa. Kertymäennusteen olen laskenut sen mukaan, missä ajassa velallisen kokonaisvelka tulee maksetuksi maksusuunnitelmassa sovitulla summalla tarkasteluhetkestä katsottuna. Vaihtoehtoina ovat alle 2 vuotta, 2-alle 6 vuotta, 6-alle 10 vuotta, vähintään 10 vuotta ja muut. Muut ovat tapauksia, joiden kertymäennustetta en ole voinut laskea. Tällaisia ovat elatusapuasiat sekä maksusuunnitelmat, joiden summa on laitettu 0,00 euroa. Olen jaotellut ne ”muut” -sarakkeen alle omille riveilleen. Velallisille, joilla on sekä elatusapuasioita että muita velkoja, olen laskenut kertymäennusteen.

Osasto	<4999e	5000-9999e	10 000-49 999e	>50 000e	Yhteensä
1	154	44	83	26	307
2	129	36	83	34	282
3	165	50	66	25	306
4	125	30	64	26	245
5	116	30	72	25	243
6	204	70	126	42	442
8	176	53	98	28	355
Yhteensä	1069	313	592	206	2180

Taulukko 3: Kokonaisvelka osastoittain

Kuvio 5: Kokonaisvelka osastoittain

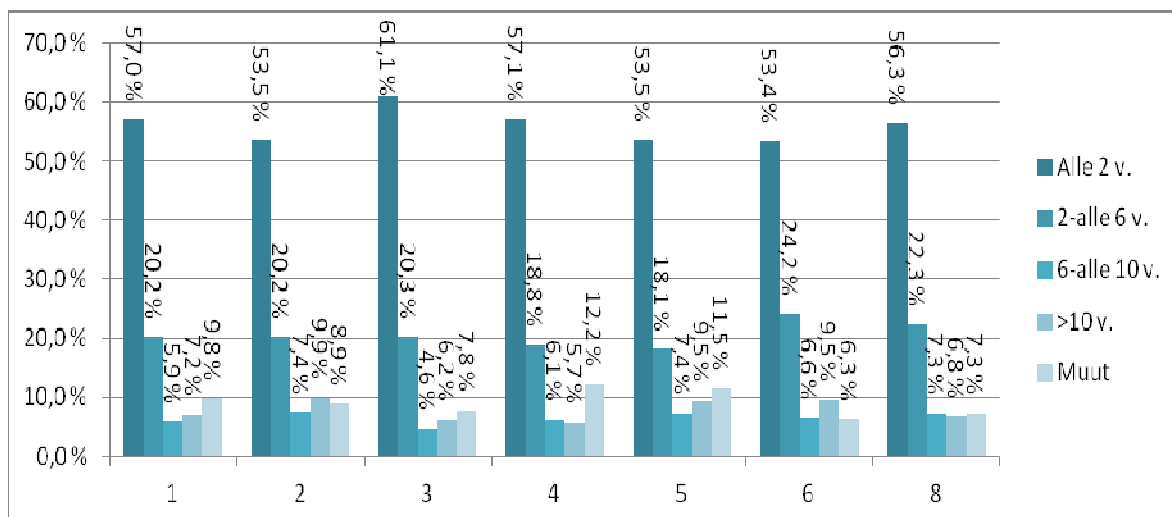

Kuvio 6: Kokonaisvelka (osastot yhteensä)

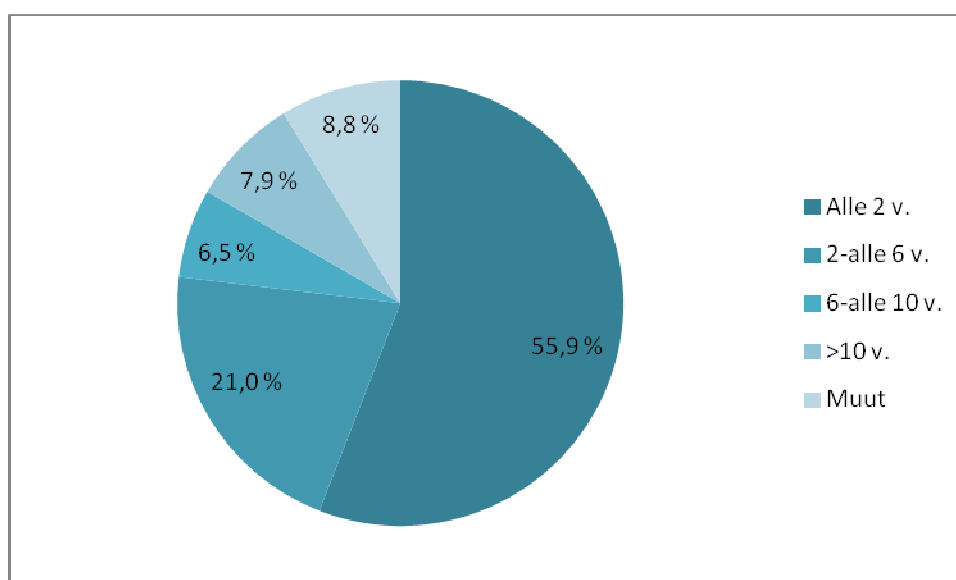
Noin puolet (49 %) maksusuunnitelmista on tehty pienille, enintään 4 999 euron veloille. Toinen puolikas on tehty vähintään 5000 euron veloille: 5000 - 9999 euron velkoja on 14,4 %, 10 000 - 49 999 euron velkoja on 27,2 % ja vähintään 50 000 euron velkoja on 9,4 %.

Osasto	Alle 2 v.	2-alle 6 v.	6-alle 10 v.	>10 v.	Muut	Yhteensä
1	175	62	18	22	Eloja:28 Ms 0:2	307
2	151	57	21	28	Eloja:14 Ms 0:11	282
3	187	62	14	19	Eloja:14 Ms 0:10	306
4	140	46	15	14	Eloja:20 Ms 0:10	245
5	130	44	18	23	Eloja:26 Ms 0:2	243
6	236	107	29	42	Eloja:13 Ms 0:15	442
8	200	79	26	24	Eloja:24 Ms 0:2	355
Yhteensä	1219	457	141	172	191	2180

Taulukko 4: Kertymäennuste osastoittain

Kuvio 7: Kertymäennuste osastoittain

Kuvio 8: Kertymäennuste (osastot yhteensä)

Enemmistö (55,9 %) kokonaisveloista kertyy maksetuksi alle kahdessa vuodessa, jos velallinen maksaa sovitun summan kuukausittain. Toiseksi yleisin kertymäennuste on 2-alle 6 vuotta (21 %). Muiden vaihtoehtojen välillä ei prosentuaalisesta ole suurta eroa: muut 8,8 %, vähintään 10 vuotta 7,9 % ja 6-alle 10 vuotta 6,5 %.

Tavallisesti velallisella on useita eri velkojien hakemia maksuja ulosotossa. Näiden kaikkien velkojen kokonaissaldoa kutsutaan kokonaisvelaksi. Noin puolet maksusuunnitelmista on tehty pienille, alle 5 000 euron veloille. Maksusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon ennen kaikkea velallisen tulot ja huollettavien määrä, mutta myös kokonaisvelan suuruus vaikuttaa

siihen, minkä suuruisiksi kuukausittain maksettava summa sovitaan. Pääsääntöisesti maksusuunnitelman summan tulee vastata sitä, mitä palkan ulosmittauksenkin kautta saataisiin. Lainmukaisesta määrästä voidaan kuitenkin poiketa asianosaisten suostumuksella. Tavoitteena on, että velallinen saa velkansa maksetuksi kahden vuoden sisällä siitä, kun maksusuunnitelma tehdään. Jos velallisella on tähän tavoiteaikaan nähden paljon velkaa, on selvää, että maksusuunnitelman summa tulee olemaan sama, kuin mitä palkan ulosmittauksen kautta saataisiin. Jos taas velkaa on niin vähän, että se kertyy maksetuksi vuoden sisällä pienemmälläkin kertasuorituksella, voidaan kuukausittainen summa sopia pienemmäksi, jos asianosaiset siihen suostuvat. Se, että vähän velkaantunut voi saada pienen helpotuksen kuukausittaiseen lyhennyssummaan, voi auttaa häntä motivoitumaan ja sitoutumaan paremmin sääntöihin velkojen lyhentämiseen. Mitä suuremman osan velkojen lyhennys velallisen kuukausittaisista tuloista vie, sen suurempi riski on myös sille, että velallinen jättää velkojen lyhennyksen kokonaan suorittamatta.

Kokonaisvelan määrä vaikuttaa siis maksusuunnitelman summaan, mutta myös siihen, kuinka tarkasti velallisen omaisuustietoja tutkitaan. Jos velallisella on hänen tuloihinsa nähden pienet, esimerkiksi muutaman sadan tai muutaman tuhannen euron velat, joita hän lyhentää sovitusti, mahdollisesta muusta omaisuudesta ei oteta kovinkaan tarkasti selvää. Rekisterikyselyt saatetaan tehdä, mutta nekin lähinnä siltä varalta, että velallinen lopettaisi maksusuunnitelman noudattamisen, ja jotain olisi tehtävä suunnitelman tilalle. Tällöinkin ensisijaisesti tehtäisiin maksukielto eli ulosmitattaisiin suoraan palkasta ja vasta sitten, jos tällaista mahdollisuutta ei olisi, olisi vaihtoehtona omaisuuden ulosmittaus. Jos taas velallisen kokonaisvelka on suuri, hänen omaisuustietonsa tutkitaan tarkasti mahdollisen omaisuuden ulosmittauksen varalta. Näin toimitaan, koska veloilla on vanhentumisajat, joiden jälkeen niitä ei saa enää periä. Jotta velkoja saa saatavansa tai ainakin mahdollisimman suuren osan niistä, on ulosmitattava myös omaisuutta, jos velallisen tuloista saatavat lyhennykset eivät riitä velkojen kattamiseen määräajassa. Suurivelkaisille voidaan siis tehdä omaisuuden ulosmittaus toimivankin maksusuunnitelman ohella. Mikäli ulosmitattavaa omaisuutta ei ole eivätkä velallisen tuloista saatavat lyhennykset riitä velkojen kattamiseen määräajassa, maksamatta jäävä osuus veloista koituu velkojan tappioksi.

4.4 Turvaava ulosmittaus

Selvitin myös, kuinka monelle velalliselle on maksusuunnitelman lisäksi tehty turvaava ulosmittaus. Otin huomioon vain voimassaolevat kiinteistön, asunto-osakkeen ja muun irtaimen ulosmittaukset. Turvaavaksi ulosmittaukseksi en siis ole laskenut esimerkiksi palkan tai tilin ulosmittausta. Kuolinpesäosuuden ulosmittauksen olen katsonut turvaavaksi. Turvaavia ulosmittauksia olen laskenut vain yhden velallista kohden, eli jos velallisella on useampi voimas-

saoleva ulosmittaus, en ole laskenut niitä kaikkia vaan vain yhden. Taulukko siis kuvaa sitä, kuinka monella velallisella on voimassaoleva turvaava ulosmittaus.

Osasto	Maksusuunnitelmia	Turvaavia ulosmittauksia	%-osuus
1	307	29	9
2	282	24	9
3	306	24	8
4	245	17	7
5	243	16	7
6	442	26	6
8	355	31	9
Yhteensä	2180	167	8

Taulukko 5: Turvaava ulosmittaus osastoittain

Kaikki osastot yhteenlaskettuna 167 velallisella on voimassaoleva turvaava ulosmittaus. Eniten turvaavia ulosmittauksia oli tutkimushetkellä ensimmäisellä, toisella ja kahdeksannella osastolla, joilla turvaavien ulosmittausten prosentuaalinen osuus on 9. Osastojen keskiarvoksi tuli 8 %.

Otin lisäksi tarkasteltavaksi vain ne velalliset, joiden kokonaisvelkojen kertymäennuste on vähintään kaksi (2) vuotta ja selvitin, kuinka monella heistä on turvaava ulosmittaus. Otin jälleen huomioon vain voimassaolevat kiinteistön, asunto-osakkeen ja muun irtaimen ulosmittaukset. Kuolinpesäosuuden ulosmittauksen olen tässäkin katsonut turvaavaksi. Turvaavia ulosmittauksia olen laskenut vain yhden velallista kohden, eli jos velallisella on useampi voimassaoleva ulosmittaus, en ole laskenut niitä kaikkia vaan vain yhden.

Osasto	Kertymäaika >2 v.	Turvaavia ulosmittauksia	%-osuus
1	102	13	13
2	106	13	12
3	95	11	12
4	75	10	13
5	85	9	11
6	178	18	10
8	129	18	14
Yhteensä	770	92	12

Taulukko 6: Turvaava ulosmittaus, kertymäennuste > 2 v.

Vähintään kahden (2) vuoden kertymäaika on yhteensä 770 velallisella, joista 92:lla on voimassaoleva turvaava ulosmittaus. Prosentuaalinen osuus on 12. Turvaava ulosmittaus tarkoittaa omaisuuden ulosmittausta, joka tehdään maksusuunnitelman tai maksukiellon ohella. Se voidaan tehdä velalliselle, jolta jotakin ulosmittauskelpoista omaisuutta löytyy. Ulosmittauskelpoista omaisuutta ovat esimerkiksi asunto, ajoneuvo sekä arvokas taulu tai kello, ei tavalinen koti-irtaimisto eivätkä henkilökohtaiset esineet. Vain arvokas omaisuus on ulosmittauskelpoista, sillä vähäarvoisen omaisuuden myynti ei kannata, koska myyntikustannukset olisivat kohtuuttoman suuret suhteessa saavutettuun hyötyyn. Esimerkiksi yli kymmenen (10) vuotta vanhoja ajoneuvoja (lukuun ottamatta museoautoja) ei ulosmitata niiden vähäisen arvon vuoksi. Ulosmittaus kohdistuu aina ensisijaisesti velallisen tuloihin ja vasta toissijaisesti omaisuuteen. Turvaava ulosmittaus tehdään pienvelalliselle todella harvoin. Silloinkin omaisuus myydään vain siinä tapauksessa, jos velallinen ei noudata maksusuunnitelmaa. Tällöinkin ensisijaisesti tehdään maksukielto eli ulosmitataan suoraan palkalta ja vasta sitten jos tällaista mahdollisuutta ei ole, omaisuus myydään. Suurvelalliselta turvaavasti ulosmitattu omaisuus voidaan myydä silloinkin, kun velallinen noudattaa maksusuunnitelmaa. Veloilla on vanhenemisajat, joiden jälkeen niitä ei enää saa periä, joten jotta velkojat saavat saatavansa tai ainakin mahdollisimman suuren osan niistä, on ulosmitattava myös omaisuutta, jos velallisen tuloista saatavat lyhennykset eivät riitä velkojen kattamiseen määräajassa. Toisinaan suurvelallinenkin, esimerkiksi yritys, pystyy maksamaan velkansa kohtuullisessa ajassa kokonaan pois, jolloin turvaavasti ulosmitattua omaisuutta ei tarvitse myydä. Omaisuustietojen selvittäminen ja turvaava ulosmittaus on erityisen tärkeää tehdä velallisille, joiden velkojen kertymäaika ylittää tavoitteen eli yhden (1) vuoden. Tällaiset tapaukset ovat useimmiten niitä, joiden velkasaldo on tuloihin ja huollettavien määrään nähden niin suuri, että velkojen määräjät umpeutuvat ennen kuin velat kertyvät maksetuksi. Tällaisten joukossa on toisaalta myös velallisia, joiden velkasaldo ei ole suuri, mutta tulot alittavat suojaosuuden. Heidän ta-

loudellinen tilanteensa on niin heikko, ettei heidän todellisuudessa tarvitsisi maksaa velkiaan ollenkaan, mutta he itse haluavat lyhentää niitä.

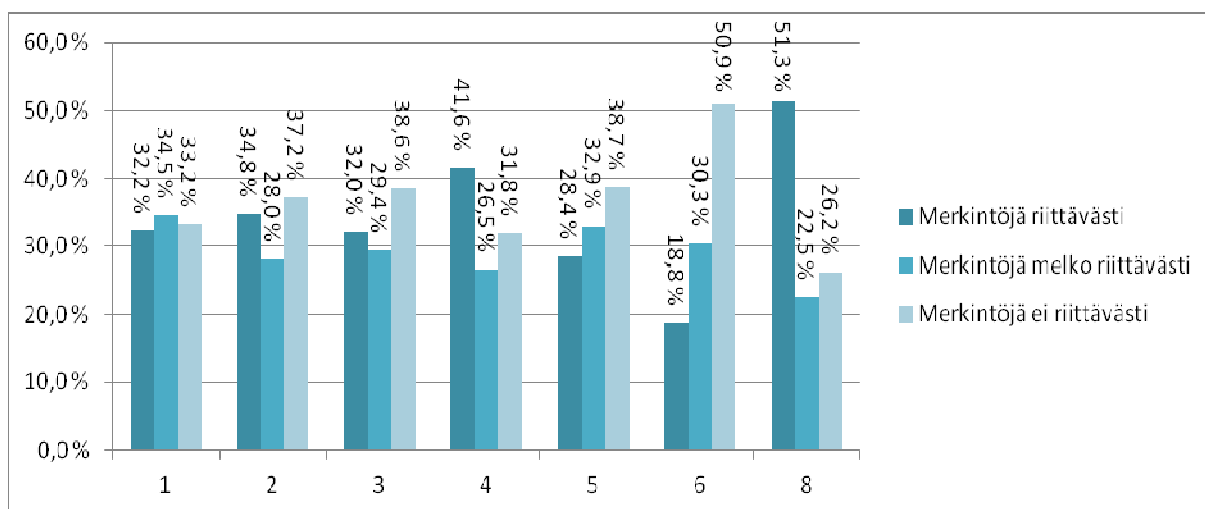
4.5 Dokumentointi

Dokumentoinnin riittävyyttä olen arvioinut muiden velallisselvitystietojen perusteella. Tietojen riittävyyttä arvioidessani otin huomioon velallisen kokonaisvelan summan; mitä suurempi velka, sitä tarkempia tietoja tarvitaan. Merkintöjen määrä ei ole tärkeintä, vaan niiden sisältö. Toisinaan kaikki olennainen on saatu kiteytettyä yhteen merkintään.

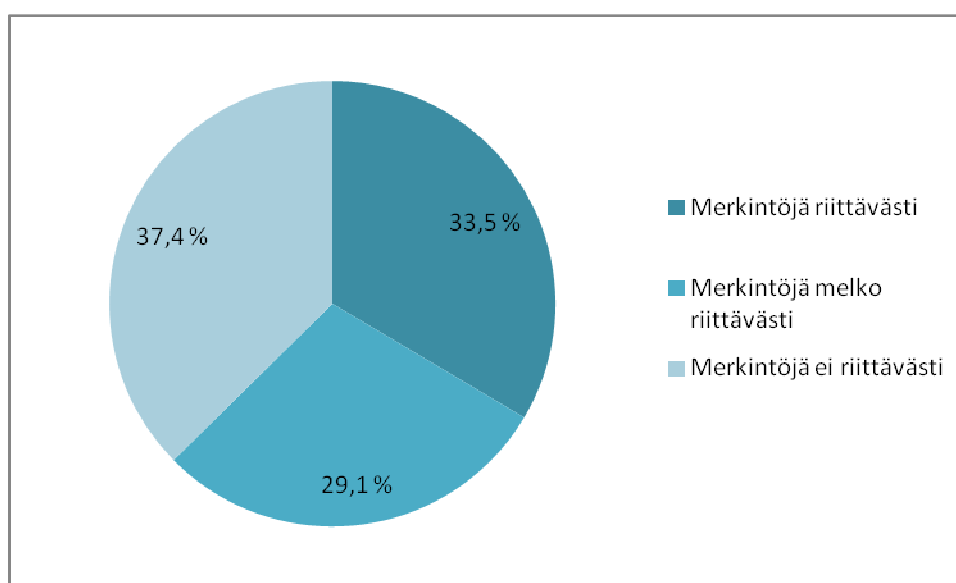
Olen arvioinut dokumentointia asteikolla ”merkintöjä riittävästi”, ”merkintöjä melko riittävästi” ja ”merkintöjä ei riittävästi”. Merkintöjä on riittävästi, jos sain kaiken olennaisen selville eikä tapausta tarkastaessa mikään asia ihmetyttänyt. Merkintöjä on melko riittävästi, jos sain lähes kaiken olennaisen selville, mutta jokin asia ihmetytti. Tällainen on esimerkiksi tapaus, jossa kokonaisvelkojen kertymäennuste on yli kaksi (2) vuotta, eikä syytä pitkään kertymäennusteeseen löytynyt. Merkintöjä ei ollut riittävästi, jos tapaus jäi epäselväksi. Tavallisesti kaipasi tietoa siitä, miksi maksusuunnitelman summa on tuloihin ja huollettavien määrään nähden niin pieni sekä siitä, onko velallisella omaisuutta, jota voisi ulosmitata. Epäselviä olivat myös tilanteet, joissa maksusuunnitelma ei toiminut eikä asialle ollut tehty mitään sekä tilanteet, joissa velallisella oli voimassa sekä maksusuunnitelma että palkan ulosmittaukseen liittyvä maksukielto ja vain maksukiellosta kertyi suorituksia. Jos muissa velallisselvitystiedoissa ei ollut yhtään merkintää, jaottelin tapauksen automaattisesti sarakkeeseen ”merkintöjä ei riittävästi”. Poikkeuksena olivat elatusapuasiat (jos velallisella on pelkkä elatusapuasiasia ja kertymiä tulee säännöllisesti) ja velat, jotka tulevat maksetuksi muutamassa kuukaudessa.

Osasto	Merkintöjä riittävästi	Merkintöjä melko riittävästi	Merkintöjä ei riittävästi	Yhteensä
1	99	106	102	307
2	98	79	105	282
3	98	90	118	306
4	102	65	78	245
5	69	80	94	243
6	83	134	225	442
8	182	80	93	355
Yhteensä	731	634	815	2180

Taulukko 7: Dokumentointi osastoittain

Kuvio 9: Dokumentointi osastoittain

Kuvio 10: Dokumentointi (osastot yhteensä)

Noin kolmasosassa (37,4 %) tapauksista merkintöjä ei ole riittävästi.

Dokumentointi on tärkeä osa kihlakunnanulosottomiehen työtä, sillä moni päätös perustuu kihlakunnanulosottomiehen omaan harkintavaltaan ja jälkikäteen on pystyttävä tarkistamaan, mihin seikkoihin päätös on perustunut. Velallisilla on mahdollisuus valittaa kaikista kihlakunnanulosottomiehen toimista, joten mahdollista jälkipuintia auttaa, mitä paremmin asiat on dokumentoitu ja perusteltu. Päätöksiä voi joutua perustelemaan velallisen lisäksi velkojalle, joka on huolissaan saataviensa perinnästä. Dokumentointi on myös osa kihlakunnanulosotto-

miesten ja toimistohenkilöiden välistä yhteistyötä. Osa dokumentoinnista on lailla säänneltyä, osa taas on kihlakunnanulosottomiehen omaan harkintaan kuuluvaa. Raportissani olen seurannut Uljas-tietojärjestelmän ”muut velallisselvitystiedot”-välilehden dokumentointia. Dokumentointi muihin velallisselvitystietoihin ei ole lailla säänneltyä, mutta se on suositeltavaa, koska se helpottaa esimerkiksi toimistohenkilön ja kihlakunnanulosottomiehen välistä yhteistyötä sekä lomien sijaistusta.

5 Yhteenveto ja hyvän toiminnan kriteerit

- Maksusuunnitelmaa ehdottaa yleensä velallinen itse, mutta myös kihlakunnanulosottomiehen tulee tarvittaessa ottaa asia esille, sillä hänen tulee edistää velallisen omaisuusua.

Kihlakunnanulosottomies hoitaa virkaansa asianmukaisesti silloin, kun hän ottaa tarvittaessa maksusuunnitelman puheeksi sellaisen velallisen kanssa, jonka voidaan olettaa kykenevän noudattamaan maksusuunnitelmaa. Viranhoito on epäasianmukaista, jos kihlakunnanulosottomies ei ota maksusuunnitelmaa puheeksi, vaikka velallisen voidaan olettaa kykenevän noudattamaan maksusuunnitelmaa. Epäasianmukaista viranhoitoa on myös se, jos kihlakunnanulosottomies laatii velallisen pyynnöstä maksusuunnitelman, vaikka epäilee tämän olevan kykenemätön noudattamaan maksusuunnitelmaa.

- Kuukausittain maksettavan summan on oltava kohtuullinen suhteessa velallisen tuloihin, omaisuuteen ja huollettavien määrään. Oikean suuruinen summa on sekä velkojan että velallisen etu. Kihlakunnanulosottomies vaatii velalliselta maksusuunnitelmaa tehtäessä selvityksen tulopohjaan kuuluvista tuloista ja etuuksista ja vaatii sen jatkossakin vähintään kerran vuodessa.

Maksusuunnitelmaa laatiessaan kihlakunnanulosottomies toimii asianmukaisesti silloin, kun hän ottaa selvää velallisen tuloista, omaisuudesta ja huollettavien määrästä. Kuukausittain maksettavan summan on oltava oikean suuruinen. Epäasianmukaista viranhoitoa olisi se, että kihlakunnanulosottomies ei ota selvää velallisen tuloista, omaisuudesta ja huollettavien määrästä, eikä vaadi selvitystä tulopohjaan kuuluvista tuloista ja etuuksista. Maksusuunnitelma laaditaan velallisen omien toiveiden mukaisesti, jolloin velkojan ja tosiasiallisesti myös velallisen etu saattaa vaarantua.

- Velalliselle on jätettävä niin sanottu suojaisuus, jotta hän pystyy maksamaan kuukausittaiset asumiseen ja elämiseen liittyvät pakolliset kulut. Suojaisuuteen vaikuttavat tulot ja huollettavien määrä.

Kihlakunnanulosottomies hoitaa virkaansa asianmukaisesti silloin, kun hän laskee velallisen suojaosuuden ottaen huomioon velallisen tulot ja huollettavien määrän. Kihlakunnanulosottomies pitää huolen siitä, että maksusuunnitelma on sellainen, että velalliselle jää suojaosuus, jotta hän pystyy maksamaan kuukausittaiset asumiseen ja elämiseen liittyvät pakolliset kulut. Epäasianmukaista viranhoitoa on se, jos kihlakunnanulosottomies ei laske velalliselle suojaosuutta, jolloin velallinen saattaa maksaa tuloihinsa ja huollettavien määrään nähden liikaa ulosottoon. Tällöin on vaarana, että velallinen ei pysty maksamaan kuukausittaisia asumiseen ja elämiseen liittyviä pakollisia kulujaan ja hän velkaantuu lisää.

- Maksusuunnitelmassa ei voida poiketa palkan ulosmittauksen lainmukaisesta määrästä, jos asianosaiset eivät anna suostumustaan.

Kihlakunnanulosottomies hoitaa virkaansa asianmukaisesti, kun maksusuunnitelman summa sovitaan samaksi kuin mitä palkan ulosmittauksen kautta saataisiin. Jos summa sovitaan tästä poikkeavaksi, sekä velkojan että velallisen on annettava suostumuksensa tähän. Epäasianmukaisesti toimitaan silloin, jos maksusuunnitelman summa sovitaan poikkeavaksi siitä, mitä palkan ulosmittauksen kautta saataisiin ja velkojan tai velallisen suostumus puuttuu.

- Maksusuunnitelman varmistamiseksi voidaan tarvittaessa tehdä turvaava ulosmittaus. Sitä on perusteltua käyttää etenkin silloin, kun maksusuunnitelma on pitkäaikainen. Turvaava ulosmittaus ei saa aiheuttaa velalliselle suurempaa haittaa kuin sen tarkoitus vaatii.

Mikäli velallisella on ulosmitattavaa omaisuutta, kihlakunnanulosottomies ulosmittaa sen turvaavasti varmistukseksi, että velallinen sitoutuu noudattamaan maksusuunnitelmaa. Turvaavasti ulosmitattu omaisuus jätetään kuitenkin velallisen haltuun, jotta tälle ei aiheudu suurempaa haittaa kuin tarkoitus vaatii. Tällöin kihlakunnanulosottomies on toiminut asianmukaisesti. Viranhoito on epäasianmukaista, jos kihlakunnanulosottomies ei ulosmittaa turvaavasti velallisen omaisuutta, vaikka tällä on ulosmittauskelpoista omaisuutta ja maksusuunnitelma on pitkäaikainen. Epäasianmukaista on myös, jos kihlakunnanulosottomies ulosmittaa turvaavasti velallisen omaisuutta eikä jätä sitä velallisen haltuun, vaikka tälle aiheutuu suurempaa haittaa kuin tarkoitus vaatii.

- Kihlakunnanulosottomiehen on kohdeltava velkojaa ja velallista tasapuolisesti.

Kihlakunnanulosottomies toimii asianmukaisesti silloin, kun hän ottaa sekä velkojan että velallisen edun huomioon päätöksissään ja jakaa heille tietoa tasapuolisesti. Kihlakunnanulosottomies on puolueeton. Kihlakunnanulosottomies hoitaa virkaansa epäasianmukaisesti, jos hän ottaa vain velkojan tai velallisen edun huomioon päätöksissään ja jakaa asianosaisille tietoa

epätasapuolisesti. Ei riitä, että kihlakunnanulosottomies tuntee itse toimivansa puolueettomasti, vaan hänen on vaikutettava puolueettomalta myös asianosaisen tai sivullisen silmin.

- Jos maksusuunnitelman perusteena olevat olosuhteet muuttuvat, suunnitelmaa on muutettava.

Jos velallisen tulot muuttuvat tai velkoja tulee ulosottoon lisää, kihlakunnanulosottomiehen on sovittava velallisen kanssa tarvittavista muutoksista maksusuunnitelman summaan tai keston. Tällöin hän toimii asianmukaisesti. Jos velallisen tulot muuttuvat tai velkoja tulee ulosottoon lisää, kihlakunnanulosottomies toimii epäasianmukaisesti, jos hän ei tee velalliselle aloitetta tarvittavista muutoksista maksusuunnitelman summaan tai keston.

- Palkan ulosmittauksen helpotukset, esimerkiksi vapaakuukaudet, kuuluvat myös maksusuunnitelmaan.

Jos velallisen tulot heikkenevät väliaikaisesti tai menot kasvavat väliaikaisesti tai hän on noudattanut maksusuunnitelmaa yhtäjaksoisesti vuoden, hänelle voidaan myöntää helpotus maksusuunnitelmaan. Jotta helpotuksen voi saada, velallisen on otettava asia oma-aloitteisesti esille. Velallinen on oikeutettu kahteen tai enintään kolmeen helpotukseen vuosittain. Kihlakunnanulosottomies hoitaa virkaansa epäasianmukaisesti, jos hän myöntää velalliselle helpotuksen liian heikoin perustein tai ei myönnä velalliselle helpotusta, vaikka tämä täyttäisi edellytykset.

- Jos velallinen ei noudata maksusuunnitelmaa tai ei esitä selvitystä tuloistaan ja etuuksistaan, kihlakunnanulosottomies voi päättää maksusuunnitelman raukeamisesta. Lisäksi hän voi ulosmitata palkan välittömästi tai myydä turvaavasti ulosmitatun omaisuuden. Palkkaa ei kuitenkaan saa ulosmitata, jos laiminlyöntiin on hyväksyttävä syy tai se on merkitykseltään vähäinen. Omaisuutta ei saa myydä, jos palkan välitöntä ulosmittausta voidaan pitää hakijan kannalta riittävänä.

Kihlakunnanulosottomies toimii asianmukaisesti seuraavassa tilanteessa: jos velallinen ei noudata maksusuunnitelmaa tai ei esitä selvitystä tuloistaan ja etuuksistaan, kihlakunnanulosottomies ottaa velalliseen yhteyttä tai lähettää tälle ennakoilmoituksen palkan ulosmittauksesta. Jos velallinen ilmoittaa olevansa halukas jatkamaan maksusuunnitelmaa ja hän esittää laiminlyöntiin hyväksyttävän syyn tai laiminlyönti on merkitykseltään vähäinen, kihlakunnanulosottomies jättää maksusuunnitelman voimaan. Jos velallinen ei ilmoita olevansa halukas jatkamaan maksusuunnitelmaa ja hänellä ei ole hyväksyttävää syytä laiminlyöntiin tai se ei ole merkitykseltään vähäinen, kihlakunnanulosottomiehen on lakkautettava maksusuunnitelma ja ensisijaisesti ulosmitattava velallisen palkka tai toissijaisesti ulosmitattava turvaa-

vasti ulosmitattu omaisuus. Viimeinen vaihtoehto on todeta velallinen varattomaksi. Jos velallinen ei noudata maksusuunnitelmaa tai ei esitä selvitystä tuloistaan ja etuuksistaan, kihlakunnanulosottomies hoitaa virkaansa epäasianmukaisesti, jos hän katsoo tilannetta läpi sormien eikä puutu tilanteeseen.

- Kihlakunnanulosottomies lakkauttaa maksusuunnitelman ja tekee velalliselle varattomuusesteen, jos velallinen ei noudata maksusuunnitelmaa, eikä tällä ole palkkaa tai omaisuutta, mitä voitaisiin ulosmitata.

Kun velallinen ei noudata maksusuunnitelmaa, kihlakunnanulosottomies toimii asianmukaisesti, kun hän on selvittänyt velallisen tulot ja omaisuuden, eikä tällä ole mitään, mitä voitaisiin ulosmitata. Velallinen on todettava varattomaksi ja tieto siitä lähetettävä velallisen maksuhäiriömerkintöihin. Viranhoito on epäasianmukaista, jos kihlakunnanulosottomies ei lakkauta maksusuunnitelmaa, vaikka velallinen ei sitä noudata eikä totea velallista varattomaksi, koska velallinen niin toivoo.

Ennen kuin maksusuunnitelma laaditaan, kihlakunnanulosottomiehen on harkittava tarkasti, täyttääkö velallinen tarvittavat kriteerit. On siis tärkeää, että maksusuunnitelma tehdään oikeanlaiselle velalliselle. Velallisen on esitettävä selvitys tulopohjaansa kuuluvista tuloista ja etuuksista. Kihlakunnanulosottomiehen tulee voida luottaa siihen, että velallinen kykenee noudattamaan maksusuunnitelmaa. Ongelmana on, jos kihlakunnanulosottomies ei ota velallisesta tarpeeksi selvää kyetäkseen arvioimaan velallisen tosiasiallista maksukykyä tai - halua. Tällöin ei voida taata, että maksusuunnitelma on tehty oikeanlaiselle velalliselle. Jos velallinen ei ole oikeanlainen, on suurempi riski sille, että hän ei noudata maksusuunnitelmaa. Jos maksusuunnitelma ei toimi ollenkaan tai velallinen maksaa vähemmän kuin on sovittu, perintäaika kuluu hukkaan. Samassa ajassa ei saada perityksi yhtä paljon kuin silloin, jos lyhennykset olisivat kertyneet heti maksukiellolta eli työnantaja pidättäisi ulosottoon kuuluvan osan suoraan velallisen palkasta. Jos maksusuunnitelmaa ei noudata, velkojen kertymäaika pitenee ja korkokulut kasvavat. Tilanne ei ole velkojan eikä velallisen edun mukainen. Myös maksusuunnitelman summan on oltava oikea. Sen on oltava velallisen taloudelliseen tilanteeseen nähden kohtuullinen, mutta velkojan näkökulmasta sekä perinnän jouduttamiseksi mahdollisimman suuri. Jos maksusuunnitelman summa ei ole oikean suuruinen, velalliselle jää joko liikaa käyttörahaa tai hän joutuu liian kovaan taloudelliseen ahdinkoon. Jos käyttörahaa on liikaa, velallinen pystyy kuluttamaan pakollisten asumiseen ja elämiseen liittyvien hankintojen jälkeen sellaisiin asioihin, jotka eivät ole pakollisia. Rahat olisi tärkeämpää käyttää velkojen maksuun, jotta velkoja saisi mahdollisimman nopeasti omansa takaisin ja jotta velallinen pääsisi veloistaan eroon mahdollisimman nopeasti. Jos velallinen joutuu väärinarvioidun maksusuunnitelman summan takia liian kovaan taloudelliseen ahdinkoon, velallinen ei ehkä

kykene noudattamaan maksusuunnitelmaa. On siis oltava tarkkana, että maksusuunnitelma on lähtökohdiltaan realistinen.

Mikäli maksusuunnitelma ei toimi, kihlakunnanulosottomiehen on tehtävä toimenpiteitä. Toimenpiteet on tehtävä heti, kun laiminlyönti huomataan. Jotta laiminlyöntejä pystytään kontrolloimaan, maksusuunnitelmia on seurattava säännöllisesti. Toimimattomat maksusuunnitelmat siirtyvät automaattisesti kihlakunnanulosottomiehen työpinoon, sillä kone tunnistaa automaattisesti, milloin velallinen on laiminlyönyt yhdenkin kuukauden maksun. Hyväksyttävää syytä sille, miksi tilannetta ei huomattaisi, ei ole. Toimimattomille maksusuunnitelmille tehtävät toimenpiteet voivat olla tapauskohtaisia, mutta niiden on edistettävä tilannetta niin, että velkoja saisi suorituksia jälleen mahdollisimman pian, tai velallisen todettaisiin olevan varaton, jolloin maksusuunnitelma lakkautettaisiin, ja velallisen velat lähettäisiin takaisin velkojille varattomuusesteellä. Ei ole hyväksyttävää jättää maksusuunnitelmaa voimaan vain odottaen, että velallinen ehkä vielä joskus maksaa. Kihlakunnanulosottomiehen on pysyttävä velallisen taloudellisesta tilanteesta selvillä, ja jos tilanteeseen tulee muutoksia, niistä on otettava aktiivisesti selvää. Kihlakunnanulosottomiehen on myös pidettävä huoli, että muutkin kuin hän itse ymmärtävät, mikä velallisen tilanne on. Muihin velallisselvitystietoihin on kirjattava kaikki tarvittava tieto toimenpiteistä, jotka on tehty, on työn alla tai tullaan tekemään.

Velalliseen kohdistuvat toimenpiteet tulee mitoittaa sen mukaan, kuinka suuri kokonaisvelka velallisella on. Ei ole tarkoituksenmukaista, että pienvelallisen taustojen tutkimiseen käytetään suhteettoman paljon aikaa samalla kun suurvelallinen jää vähemmälle huomiolle. Toki tärkeintä on suhteuttaa taustojen tutkimisen laajuus siihen, kuinka maksuhaluinen velallinen on. Joku suurvelallinen voi kyetä maksamaan velkansa kokonaan pois kohtuullisessa ajassa, kun taas jollekin pienvelalliselle suhteellisen vähäisen velkasaldon hoitaminen voi olla työlästä. Kihlakunnanulosottomiehen on tunnistettava velallisista ne, joiden taustojen tutkimiseen on käytettävä enemmän aikaa kuin toisten. Jos kihlakunnanulosottomies ei mitoita toimenpiteitä oikein, on vaarana, että se johtaa vääriin päätöksiin. Ei ole hyväksyttävää, että esimerkiksi suurvelallisen omaisuutta tai varallisuutta jää huomaamatta tai että velat vanhentuvat taikka velallinen todetaan varattomaksi niin, että kaikkia mahdollisia varallisuuteen liittyviä seikkoja ei ole tutkittu.

Turvaava ulosmittaus tehdään silloin, kun velalliselta ulosmittauskelpoista omaisuutta löytyy. Turvaava ulosmittaus on tehtävä etenkin silloin, kun maksusuunnitelma on pitkäaikainen tai velkojen kokonaissaldo on vähintään 10 000 euroa. Kihlakunnanulosottomiehen on selvitettävä, onko velallisella omaisuutta. Jos omaisuutta löytyy, sen arvo ja mahdolliset kiinnitykset on selvitettävä. Mikäli kihlakunnanulosottomies ei näin tee, hän saattaa tehdä väärän päätöksen ulosmittauksesta. Jos omaisuus on liian arvoitonta, sitä ei kannata myydä, mutta velkoihin

nähdessä suhteettoman arvokasta omaisuuttakaan ei saa myydä. Turvaavasti tehty ulosmittaus ei saa aiheuttaa velalliselle kohtuutonta haittaa, ja siksi omaisuus jätetään pääsääntöisesti velallisen haltuun. Turvaavasti ulosmitattu omaisuus realisoidaan todellisuudessa vain harvoin. On tärkeää, että kihlakunnanulosottomies pitää huolen siitä, että turvaavasti ulosmitattu omaisuus realisoidaan vain, jos mitään muuta ei ole enää tehtävissä. Omaisuuden myynnin on oltava viimeinen keino.

Kihlakunnanulosottomiehen on dokumentoitava toimenpiteitään niin kuin laki edellyttää, mutta sen lisäksi työhön kuuluu dokumentointia, joka on hänen omassa harkinnassaan. Kihlakunnanulosottomies ei toimi muiden viraston työntekijöiden kanssa yhteistyökykyisesti, mikäli hän laiminlyö omaan harkintavaltaansa kuuluvan dokumentoinnin. Muidenkin työntekijöiden on löydettävä velallisia koskevia tarpeellisia tietoja, jotta jokainen pystyy tahollaan hoitamaan omia tehtäviään. Tietojen dokumentointi auttaa myös välttämään sitä, että eri henkilöt tekevät päällekkäistä työtä.

Jotta kihlakunnanulosottomies pystyy hoitamaan virkaansa asianmukaisesti, hänen on tunnettava lait, etenkin ulosottokaari, hyvin. Ulosottokaari sääntelee tarkasti, miten kihlakunnanulosottomiehen tulee tehtäviään hoitaa. Kaikkiin tilanteisiin ulosottokaari ei kuitenkaan anna tarkkaa vastausta, vaan kihlakunnanulosottomiehen on tällöin osattava toimia ulosottomenettelyn yleisten periaatteiden mukaisesti. Yleisiä periaatteita ovat asianmukaisuus, virallistoimintaisuus sekä attraktio. Tärkeää on, että kihlakunnanulosottomies toimii puolueettomasti eli ottaa kaikissa toimissaan huomioon sekä velkojan että velallisen edun. Jos kihlakunnanulosottomies tuntee jälkikäteen tehneensä väärän päätöksen, hänen tulee oikaista päätöksensä itseoikaisumenettelyllä. Epäasianmukaista viranhoitoa on esimerkiksi huolimattomuudesta tai selvittämättömistä taustoista aiheutuva väärin tehty johtopäätös.

Sen lisäksi, että ulosottokaari ei anna valmista vastausta kaikkiin tilanteisiin maksusuunnitelmia hallinnoitaessa, vaikeutena on se, että maksuohjelma on laissa vain väljästi säännelty. Kihlakunnanulosottomiehen on siis käytettävä lähes pelkästään omaa harkintavaltaa. Ulosottomenettelyn yleiset periaatteet, eli asianmukaisuus, virallistoimintaisuus sekä attraktio ovat jälleen tärkeitä suunnanantajia. Ongelmallisia tilanteita ovat maksuohjelman laatiminen, maksuohjelman toimivuuden seuranta sekä maksuohjelman laiminlyönti. Maksuohjelma on vaikea laatia, sillä velallisen tulot voivat olla erittäin epäsäännölliset, eikä velallisella ole omaisuutta. Maksuohjelman laatimiseen vaikuttaa paljon se, että velallinen haluaa hoitaa velkansa. Jos velallisen tulot ovat kuitenkin niin pienet, että ulosoton kulut vievät suurimman osan velan lyhennyksestä, velkoja ei kannata pitää ulosotossa, vaan velallinen on todettava varattomaksi. Toimivuuden seuranta on hankalaa silloin, kun velallisen tulot vaihtelevat suuresti ja on vaikea tietää, maksaako velallinen oikean suuruista summaa ja maksaako hän varmasti niin usein kuin vain voi. Maksuohjelman laiminlyönti on vaikea erottaa juuri tästä syys-

tä. On siis vaikea erottaa, milloin velallisen maksukyky on niin huono, että ei ole enää järkevää pitää asioita ulosotossa, vaikka velallinen haluaisi hoitaa velkansa.

Kerroin opinnäytetyössäni kihlakunnanulosottomiehen työnkuvan taustoista eli siitä, miten virkavelvollisuudet ohjaavat häntä työssään. Lisäksi esittelin tekemäni raportin maksusuunnitelmista ja -ohjelmista. Näiden tietojen valossa tein lopuksi kriteeristön asianmukaisesta maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurannasta ulosotossa. Kriteeristöön on koottu tavallisimpia tilanteita maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurantaan liittyen. Toivon, että se auttaa Helsingin ulosottoviraston työntekijöitä hahmottamaan asianmukaisen ja epäasianmukaisen viranhoidon rajaa. Helsingin ulosottovirastolla on käytössään kihlakunnanulosottomiehen viranhoidon menestyksellisyyttä mittaava kriteeristö. Tekemäni kriteeristö asianmukaisesta maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurannasta on yksi askel eteenpäin, kun Helsingin ulosottovirastossa käytössä olevaa kriteeristöä tarkennetaan. Tällä hetkellä käytössä oleva kriteeristö käsittää kihlakunnanulosottomiehen työn kokonaisuutena, joten tarkoille yksittäisiin työtehtäviin keskittyville kriteeristöille on tarvetta. Tämä tekemäni kriteeristö auttaa arvioimaan kihlakunnanulosottomiehen menestyksellisyyttä maksusuunnitelmien ja -ohjelmien seurannassa. Haastattelin opinnäytetyötäni varten myös kolmea (3) Helsingin ulosottoviraston työntekijää, ja toivon, että aidot kokemukset työstä avartavat sitä näkökulmaa, minkälaisiksi työntekijät kokevat maksusuunnitelmien ja -ohjelmien laatimisen ja seurannan sekä minkälaiset tilanteet he itse kokevat ongelmallisiksi.

Lähteet

Husa, J. & Pohjolainen, T. 2009. Julkisen vallan oikeudelliset perusteet - johdatus julkisoi-
keuteen. 3. painos. Helsinki: Talentum.

Linna, T. 2008. Ulosottokaaren pääkohdat. Juridica. 19. Helsinki: Talentum.

Linna, T. & Leppänen, T. 2005. Ulosottomenettely. 2. painos. Helsinki: Talentum.

Linna, T. & Leppänen, T. 2007. Ulosmittaus ja myynti. Helsinki: Talentum.

Mäenpää, O. 2004. Hallinto-oikeus. 5. painos. Helsinki: WSOY Lakitieto.

Aarnio, J. 2012. Kihlakunnanulosottomiehen haastattelu 29.5.2012. Ulosottovirasto. Helsinki.

Huttunen, A. 2012. Kihlakunnanulosottomiehen haastattelu 5.6.2012. Ulosottovirasto. Helsin-
ki.

Ranta, A. 2012. Kihlakunnanvoudin haastattelu 28.5.2012. Ulosottovirasto. Helsinki.

Kuviot

Kuvio 1: Maksusuunnitelmien toimivuus osastoittain.....	28
Kuvio 3: Maksusuunnitelmien toimivuus (osastot yhteensä).....	28
Kuvio 5: Maksusuunnitelmat, jotka eivät toimi (osastoittain)	32
Kuvio 6: Maksusuunnitelmat, jotka eivät toimi (osastot yhteensä)	32
Kuvio 7: Kokonaisvelka osastoittain	35
Kuvio 8: Kokonaisvelka (osastot yhteensä)	36
Kuvio 9: Kertymäennuste osastoittain	37
Kuvio 10: Kertymäennuste (osastot yhteensä).....	37
Kuvio 11: Dokumentointi osastoittain	42
Kuvio 12: Dokumentointi (osastot yhteensä).....	42

Taulukot

Taulukko 1: Maksusuunnitelmien toimivuus.....	27
Taulukko 2: Maksusuunnitelmat, jotka eivät toimi (osastoittain).....	31
Taulukko 3: Kokonaisvelka osastoittain.....	35
Taulukko 4: Kertymäennuste osastoittain	36
Taulukko 5: Turvaava ulosmittaus osastoittain.....	39
Taulukko 6: Turvaava ulosmittaus, kertymäennuste > 2 v.	40
Taulukko 7: Dokumentointi osastoittain	41

